

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

ŠTEV.—NO. 634.

CHICAGO, ILL., dne 6. novembra, (November 6), 1919.

LETO—VOL. XIV.

Upravništvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone, Lawndale 2407

GOVOR SODRUGA HENDERSONA

pri otvoritvi mednarodne socialistične konference v Lucernu dne 2. avgusta 1919.

(Konec.)

Zadnje vprašanje, katero moram naglasiti, se tiče finančnega in gospodarskega stanja, ki ima največji pomen za delavstvo, organizirano v Internacioali. Problem svetovnih dogodkov je treba presojeti z delavskega stališča. Finančniki so že davno ugenili splošni značaj finančnih operacij, ki zahtevajo vsled vojne rešitev ne le od strani denarnih faktorjev, ampak tudi od strani producentov in konsumentov.

Vojna je napravila revolucijo v narodnih financah neizogubno, če naj se prepreči poguba. Ne sme se pozabiti, da se je z davki nabral le malenkosteh del svote, ki se je porabila za vojne namene. Vlade so se izognile svoji neposredni odgovornosti; izposojevale so si denar na izredno visoke obresti, in velik del dolgov je kot dobiček v razmeroma maloštevilnih rokah. Vsled tega je postalo potrebno, da se izdela obsežen in kolikor mogoče mednarodni načrt za presnovo denarnega gospodarstva.

Da se zmanjša ogromno breme, ki ga ustvarjajo obresti narodnih dolgov, bi bilo treba najti metodo, ki bi registrirala vse imetje pred vojno in po njej. Vojni profit bi moral biti izločen in posebej obdavčen. Da se doseže izravnava žrtev, je treba izvesti zaplembo kapitala z ostro progresijo. To bi bil prvi korak za ozdravljenje finančništva, ki ne bi imel za posledico ne nasilstva, ne odklonitve dolžnosti plačevanja, ampak bi izhajal le iz priproste pravičnosti. Na ta način bi se lahko likvidiral ves ali pa vsaj velik del vojnega dolga, s čimer bi postali narodni dohodki prosti za napreden gospodarski in socialni razvoj.

Vprašanje socializacije in demokratičnega nadzorstva industrije zahteva resno paznost Internacionale. To vprašanje ni tuje mednarodnim kongresom. Leta 1869 se je zbor v Lozani izrekel za načelo skupne lastnine tal v mejah vsakega posameznega naroda. Petdeset let je dolga doba, in vendar je še mnogo dela. V večini dežel so ti nazori doživeli čudežne izpremembe, in sicer v tej smeri, da je javna lastnina postala vprašanje praktične politike.

Mislím, da postanejo v Veliki Britaniji kmalu železnice, jame in rudnine javne. Po vseh deželah se mora socializacija javnih potrebščin takoj in resno vzeti v roke. Ta zadeva se ne ti-

če le delavcev posameznih narodov, temveč delavstva vseh narodov. Mednarodni značaj industrije in trgovine zahteva univerzalne oblike, kajti le na ta način morejo biti producenti varovani pred neopravičenim lovom za dobičkom in pred izsesavajem. Resnično je, da kazi neomejeno priznavanje konkurenčnih načel ljudski značaj in vsled tega ovira ljudsko bratsko.

Velikemu številu delavstva se mora omogočiti udeležba pri glavnem in postranskem vodstvu podjetij, in sicer v vsakem slučaju, naj že postane industrija javna last, ali pa naj ostane v sedanjem stanju. Delavci kličejo po svobodi. V starem redu so obogateli posamezniki; gledati moramo na to, da bodo v novem redu vsi ljudje osvobojeni. Delavci se bojujejo za povzdigo svojega stanja. Možnosti, ki jih daje liga narodov delavski solidarnosti, se morajo popolnoma izrabiti, da bo na ta način napredoval razvoj mednarodne delavske višine vedno navzgor. Skrbeti moramo za to, da se skrajša delovna doba, povišajo mezde, omeji nezaposlenost, da se ženske in otroci v industriji popolnoma varujejo. Zato se morajo industrijalne razmere upravljati z visokega in nujnega stališča ljudskih interesov.

Za to veliko delo potrebujemo močno mednarodno organizacijo z učinkovitimi sredstvi, da moremo po temeljiti orientaciji izvršiti temeljito delo. Prišel je čas, ko moramo preiskati svojo mednarodno organizacijo in jo pri tem okrepcati. Upamo, da se to posreči svetovnemu kongresu, sklicanemu za februar prihodnjega leta. Treba je tudi resnega poizkusa, da se doseže tesnejša zveza med strokovnimi, političnimi in zadržnimi organizacijami, kajti vse delavsko gibanje je neločljivo. Ne da bi se vsaka odrekla svoji samostalnosti, bi taka trojna organizacija lahko postala najmočnejša garancija za ohranitev miru in emancipacijo ljudstva; bila bi najbolj učinkovita organizacija, kar jih je bilo kdaj porojenih. Skupno bi lahko predpisovali vladam in gradili nov red. Taka svetovna združitev delavcev, državljanov, producentov in konsumentov bi bila najučinkovitejši izraz novih nazorov in novega duha, ki bi prešinil mase vseh dežel. To je jasno in določno znamenje, da še ni pokopan ves idealizem v narodnem in mednarodnem življenju.

Narodi so preživeli izkušnje, ki očiščajo. In vendar je opaziti znamenja, na katera gledajo reformatorji začudeni in se vprašujejo, ali vlade in narodi še nimajo razumevanja za to, kar neizogibno potrebujejo, da ne propadejo. Ali stoji svet na začetku nove dobe mednarodne sprave, napredka in spoznanja drugega in višjega življenskega smotra, ali nam je usojena nadaljna doba rakovega razvoja, ki se zaključi s popolnim razsulom? Naj torej druga Internacionala posveti vsa svoja sredstva in vse svoje sposobnosti ustvaritvi novega mednarodnega reda miru in zadovoljnosti, v katerem zavlada skupni ideal pravičnosti in skupno pojmovanje poštenja.

Poročilo Lincolna Steffensa o Rusiji.

II.

Organizacija življenja, kot jo poznamo v Ameriki, po ostali Evropi, po ostalem svetu, je v Rusiji razdejana, porušena. Tega ni storila revolucija. Pokvarila jo je carska vlada. Vojna je razdejala njeno pokvarjeno mašinerijo, revolucija jo je naposled le vrgla med staro železo. Posledica je lakota, prezebanje, beda, obup, bolezen — umiranje milijonov. Toda hujša od tega je bila zmeda mišljenja med zdravimi in močnimi. Nihče izmed nas — tudi tisti ne, ki ima fantazijo — se ne zaveda, kako je način življenja, ki ga poznamo, utrdil naše misli in navade. Tako je z Rusi. Znali so kako delati in živeti pod svojim starim režimom. Ta ni bil lep: bil je mračen, zanikrn, nevaren, toda v njem so tavalili vse svoje življenje od otroških nog. V njen so znali najti pot. Sedaj se znajo spominjati, kako je bilo in vzdihujejo po starem načinu. Bogati izseljevalci so vedeli, koga podkupiti, če je šlo za rabsodbo, za potni list, za koncesijo; reveži pa premišljujejo v svojem stradanju, kako bi bilo, če bi mogli iti na trg od prodajalec do prodajalec, izbirati in barantati, nakupovati svoje dnevne potrebščine, šteti svoje poraze in svoje zmage nad prodajalci. Takrat so dobivali živeža. A sedaj — je vse to minilo. Vse to so uničili in ko je bilo uničeno, so bili izgubljeni, tujei v svoji deželi.

To tragedijo prehoda so voditelji revolucije predvideli in sedanje potrebe so bile pripravljene v načrtih za rekonstrukcijo.

Lenin ima fantazijo. Idealist je, toda znanstvenik in zelo strog realist. Lenin je bil po poklicu statističar. Dolgo se je trudil, da bi mogel predvideti bodočnost družbe pod socializmom in definitivni je zaznamoval vire, stroje in institucije, ki so obstajale pod starim režimom, in bi se jih bilo mogoče poslužiti pod novim. Tu je bil stari ruski sistem občinske zemlje, propadajoč, ali mestoma vendar še ohranjen sistem, in kmetje, ki so ga bili vajeni. Ta sistem je bilo treba oživeti; v tem je bila rešitev problema veleposesti. Ni jih treba razbijati, ampak skupno

obdelavati. Potem je bila tukaj velika ruska združna organizacija s svojimi enajstimi milijoni družin pred vojno. Sedaj ima sedemnajst milijonov članov. To je obdržal. Tu je bil spor. Bila je v meščanskih rokah, toda bila je osnoven del projektiranega sistema distribucije, torej je Lenin sklenil kompromis in komunistična Rusija jo ima. On ima že železnice, brzojav, telefon. Delavci so se polastili tovarn, mestni sovjeti jam, vseruski sovjet bank. Nova vlada je uredila prodajalne — v vsaki soseski po eno — kjer se oddaja za denar, todale če se pokaže delovni list, tu živež, tam kurjava, obleka, sploh kar ima ta popolni vladni monopoli za razdeljevanje. Nič ni barantanja, nič razlaganja, nič oglašanja in nič spekulacije. Vse, kar je človek pridelal z delom, ustanavlja pravico, da kupuje v združnih in sovjetskih trgovinah za določeno nizko ceno, ob določnem nizkem, prenizkem dobičku — za vlado ali za članstvo zadrug.

Tudi denar se ima stopnjema odpraviti. Mnogo sedaj ni vreden. Privatni kapital je bil konfisciran, večina bogatinov je zapustila Rusijo, toda najdejo se še ljudje, ki so poskrili denar ali dragocnosti in žive od tega brez dela. Lahko si kupijo živeža, da, celo predmete luksusa, toda le na nezakonit način od kmetov in spekulantov, ki riskirajo kazni, pa zahtevajo zelo visoke cene. Lahko kupujejo tudi v vladnih prodajalnah za nizke cene, toda tam morejo dobiti le svoj delež in le proti listkom svojega razreda ali proti delovnim listkom. Razredna uredba, dasi je le prehodna in začasna — cilj je, da bo le en razred — daje ključ k ideji novega sistema.

Trije razredi so. Prvi na primer lahko kupi poldrug funt kruha, drugi tri četrt funta, tretji le četrt funta brez obzira na to, koliko denarja da ima. Prvi razred, obsega vojake, vojne delavce, delavce v drugih važnih industrijah, igralce, učitelje, pisatelje, učenjake in vladne delavce vsake vrste. V drugem razredu so vsi ostali delavci. Tretji, v katerega spadajo vsi, ki ne delajo, je razred postopancev.

Njih delež v sedanjem sistemu ne zadostuje za življenje, toda dovoljuje se jim kupovati skrivoma na podlagi teorije, da bo njih kapital kmalu izrpan, in da bodo tedaj kmalu prisiljeni delati, ker je odpravljena oblika nezasluzenega denarja, obresti, profita ali rente.

Ta zmeda in te sitnosti, ki jih povzročajo čudne podrobnosti, so bile in so še mučne mnogim mislim, in sicer ne le bogatinom. Dolgo je bila razširjena nezadovoljnost s tem novim sistemom. Kmetje so se puntali, delavci so sumili. Novemu sistemu so pripisovali pomanjkanje živeža, pomanjkanje kurjave, pomanjkanje surovin za tovarne. Toda tudi to je bila predvidela izredna misel in volja — Lenin. Poslužil se je državnega monopola in kontrole tiska ter stare čete revolucionarnih propagandistov, da zvali krivdo za trpljenje Rusije na vojno, na blokado in na pomanjkanje prometa. On in njegova eksekutivna organizacija sta pazno gledala na to, da se polasti vlada vsake zaloge. Prihod vsakega blaga se je naznanil in drugi dan se je prikazalo v trgovinah.

kjer je vsakdo lahko dobil svoj delež za nizke vladne cene. Spominjate se, da sta to opazila dva ameriška vjetnika." Ne dobivava mnogo hrane," sta dejala, "ampak tudi naši stražarji ne in nihče v Rusiji ne. Vsi dobivamo enako. In kadar imajo oni več, dobimo tu mi svoj delež."

Pravičnost novega sistema, kakor dela sedaj, mu je pridobila delavski razred in siromašnejše kmete. Premožnejši se še pritožujejo, večasi prav bridko. Njih zaloge zbira vlada in odbori revščine, in za spekulativno trgovino se strogo kaznujejo. Ali tudi ti razredi so kolikor toliko ginjeni zaradi ravnanja z otroci. Ti so v izjemnem razredu, v razredu A1. Vse tiste raznovrstne posladke, ki jih doseže vladni monopol, dobe otroci v šoli, kjer se prehranjujejo vsi brez razlike razreda." Tudi bogati otroci" nam je bilo rečeno, "dobivajo toliko kolikor revni". In otroci kakor delavci vidijo sedaj opere, igre, plese, umetniške galerije, skupaj z učitelji.

Boljševiki — in vse ruske stranke — smatrajo komunistično stališče glede na otroke za simbol svoje nove civilizacije.

Nekdo izmed njih je dejal Američanu: "Za blagor ljudstva mora biti to, ne za trgovino. Naša generacija bo imela toliko dela, imela bo radost in trpljenje boja. Mi ne dosežemo nobene materialne koristi od novega sistema in nikdar ga ne bomo vsi razumeli in ga imeli radi. Toda otroci — zanje se bojujemo in za njih otroke, dajemo jim najboljše od začetka in jih učimo, da sprejemajo to naravno. Oni sprejemajo to idejo. Oni bodo naši novi propagatorji . . ."

In zato zahtevajo Lenin in treznejši deli komunistične vlade mir. Oni mislijo, da so dovedli eno revolucijo do logičnega zaključka. Vse druge revolucije so se ustavile, ko se je politična faza razvila v politično demokracijo. Ta se je še nadalje razvila iz politične faze v gospodarsko demokracijo, do avtonomije v tovarni, v delavnici, na deželi je pa položila temelj za splošni delež od dobička, za splošno razdeljevanje živeža, obleke in vseh potrebščin, enako za vse. In oni mislijo, da dela njih civilizacija na tej podlagi. Časa zahtevajo, da se to delo bolje razvije in više povzpne. Radi bi jo razširili po vsem svetu, ali v takem razmerju, v kakršnem učinkuje. Ko smo jim omenjali, da se boji svet njihove propagande, so nam pravili:

"S propagando argumentov smo gotovi. Vse, česar zahtevamo sedaj je to, da se nam dovoli pokazati, z zgledom dobrega, kar se je izvršilo v Rusiji, da je sistem dober. Tako smo gotovi, da lahko dokažemo to, da smo pripravljeni prenehati z govorjenjem in opustiti apele in vso to stare šaro. Posebno smo siti propagande z mečem. Ustaviti hočemo boj. Vemo, da mora vsaka dežela razviti svojo lastno revolucijo iz svojih lastnih razmer in po svojih predstavah. Izsiliti jo ni znanstveno, ni demokratsko, ni socialistično. Sedaj se bojujemo le v samoohranbi. Ustavili bomo boj, če nam pustite, da ga ustavimo. Svoje armade odpokličemo, če odpokličete vi svoje. Demobilizirali bomo. Izbranih organizatorjev in izurjenih delavcev potrebujemo se-

daj v svoji armadi za svoje delavnice, tovarne in kmetije. Radi bi jih vse odpoklicali za to potrebno delo in porabili vojaške vlake za razdeljevanje svojega blaga in svoje letine, če le odpokličete vi svoje vojake in odrečete svojo moralno, finančno in materialno podporo našim in naših idealov sovražnikom. Vsaka dežela ob naših mejah, o kateri so spori, naj sama določi, kakšno obliko vlade hoče imeti in kam hoče pripadati.

Toda kakor z osvojenim narodom ne smete postopati z nami. Pripravljeni smo se pridružiti revolucionarni civilni vojni če se mora dobra stvar izvesti po slabi poti nasilstva. Ljubše pa nam je, če se more naš čas in naša energija porabiti, da dokažemo, da je naša dobra mlada reč res dobra.

Dokazali smo, da znamo deliti bedo, bolezen in revščino; pomagalo nam je, da smo morali prenašati te reči, pa mislimo, da bomo mogli uživati bogastvo Rusije, kakor ga polagoma razvijamo. Toda gotovi nismo; beseda ni gotova. Naj plačamo mi Rusi ceno poizkusa in izvedemo to težko delo doprinaljanja vseh žrtev — vaše ljudstvo nam pa lahko sledi, polagoma, kakor samo odloči, če spozna, da je to, kar imamo, vredno, da bi imeli vsi ljudje . . ."

Ivan Cankar:

Kako sem postal socialist.

(Konec.)

Boji tistih let so književnosti sami donesli obilo koristi, vzdignili so jo iz mrtvila do nepričakovane višine ter jo oplodili z mnogimi novimi semeni. Veliko pa jih je bilo med tedanjo študentsko mladino, ki v umetnosti in v lepi knjigi niso našli vsega zadoščenja, katerega so bili tam iskali. Občutili so, da je na svetu nekaj stvari, ki so važnejše od poezije. In zaslutili so, da je treba spoznati tiste sile, ki guctejo življenje posameznika, naroda in človeštva, ne pa se jim tudi udati na slepo ter sanjati o zvezdah. Nekateri iz najmlajšega rodú so v svojem odporu zoper gospodstvo literature segli tako daleč, da so jo sploh in kratkomalo zavrgli, tajili visoki njen pomen za kulturno moč narodovo ter jo obsodili za škodljivo uspavanko mladine. Še letos je nekdo očitno in zaresno napisal, da pridejo časi, ko te mehkužne solzavesti, ki ji pravimo slovenska literatura, "noben peš več ne bo povohal".

Že od nekaj so študentje "politizirali", ali do teh dob le boji na nedolžno sorto. Bili so takorekoč "navdušeni živioklici"; posebno ob počitnicah. Narodno-napredna stranka, zastopnica slovenskega malomeščanstva, je že dolgo smrdela po trohobi in je smrdela zmirom bolj. To naše malomeščanstvo ni stalo kulturno nikoli posebno visoko, politično je bilo nezrelo, zbegano in brez ciljev, gospodarsko pa je v zadnjih desetletjih strahotno propadalo. Mladina je občutila, da "tako ne gre". In mlada garda napredne stranke se je očitno spuntala. Samosvoja in samozavestna se je polastila politike; ter jo je seveda kar koj polomila, prav po mladeniško. Cilj vsega nehanja te mladine je bil, da osveži staro napredno stran-

ko, jo poglobi, oplodi z novimi idejami ter da jo iz čitalnic, iz plesnih dvoran in iz gostilniških "extrazimmrov" presadi v široki narod sam. Zaradi poti, da bi se to vstajenje napravilo, je bilo veliko prerekanja in modrovanja, nastalo je brez števila struj in strujic, ki so se med seboj neusmiljeno bičale. Vem natanko, da so bili ti mladi ljudje, razen par štrebarjev, plemeniti idealisti, ki so zares želeli svojemu narodu vse najboljše. Ali sama plemenitost v misli in volji ne zaleže, kjer ni drugih, trdnejših temeljev, kjer vsled pomanjkljive šolske in domače vzgoje ni obilo znanja, izkustva pa nič. Vse početje te mladine ni bilo spet nič drugega, nego malo krepkejši živiockie, ki se je časih glasil kakor klic "na korajžo". Navsezadnje se je zgodilo, kar se zgodi vselej in povsod: idealisti so ostali v ozadju in so utihnili, štrebarji pa so potrgali sadove, kolikor jih je pač bilo. Napredna meščanska stranka se ni ne poglobila, ne pomladila; narobe, razdrobila se je v sebi, posurovela je ter šla nevdržema svojo usojeno pot nazdol.

Živel sem takrat v šestnajstem okraju dunajskem, ki je ves podoben eni sami ogromni delavnic. Ta okraj ni samo trdnjava socialne demokracije, temveč obenem dom uboštva in jetike. Tam sem gledal dan za dnevno stvar, ki bi morale tudi duševno plitkega in v srečo revnega človeka siliti k premišljevanju. Krivičnost družabnega "reda" se je kar na cesti razkazovala in razmahovala v vsi svoji brezsravnosti. Pozimi, v mrazu in snegu, so metali na ulice družine brezposelnih delavcev in "samosvojih" stradajočih malih obrtnikov. Videl sem človeka, ki je brez zavesti obležal na tlaku; mislili so, da je žganja pijan; ko so poklicali rešilni voz, je zdravnik dognal, da se razečepani jetičnik ni bil zgrudil vsled pijanosti, temveč vsled gladu. Ali še na cesti mi ni bilo treba stopiti, če sem hotel gledati bedo in skrb in krivico. Stanoval sem pri šivilji, ki je izdelovala kravate za moške; delala ni le sama, vpreženi so bili tudi njeni otroci, koj ko so prišli iz šole pa vse do noči. Zaslužila je po petindvajset do trideset krajcarjev za tucat kravat. Če pa je bil trgovec čemenen, ker je slabo spal, je odtegnil, kolikor je hotel, zato ker je bilo lačnih delavk na izbiro. In kljub vsemu je za silo še izhajala — pozimi; toda poleti, ko ni bilo dela, je romalo v zastavnico, kar je moglo romati; najprej ponižni "luksus" delavke, prstani in uhani, naposled pa obleka in perilo kos za kosom. To družino so smatrali sosedje za "boljšo", najbrž zato, ker je vsaki dan obedovala, ker se je spodobno oblačila in ker ni bila jetična.

Strahote, ki jih človek v vsakdanjem življenju vidi in sam doživi in ki budé sočutje mehkih duš, so le tisočera znamenja ene same težke bolezni. Človeška družba, ki zavedno ali nezavedno čuti svojo bolezen, katera je obenem njen greh, poizkuša ta posamezna znamenja zabrisati, jih ublažiti ali celo odstraniti. Vse ne pomaga nič; bolezen ostane in telo gnije dalje. Uredba družbe, tista uredba, ki je dodelila vse bogastvo zemlje in vse sadove človeškega uma kapitalu brez imena ter mu zaslužila človeštvo, je izvirnik vsega hudega; in posamezna krivica, ki se

pokaže očem na cesti, je nenadoma čisto malenkostna, navidez skoraj slučajna in zadobi svoj pravi pomen šele v zvezi s celotno, vesoljno krivico. To spoznanje je utrdilo in poglobilo tisto zamolklo, grenko nezadovoljnost, ki je bila od nekdaj v meni. — Povedal sem že, da se mi je tedaj komaj sanjalo o socialni demokraciji. Poznal sem jo iz pisanja meščanskih dnevnikov, torej prav nič drugače, kakor jo večina takoimenovane "inteligence" še dandanašnji pozna in sodi. Verjeti sem moral, da socialna demokracija na debelo in vsak dan posebej izdaja "narod" — katerikoli "narod", ali pa vse skupaj; da zapeljuje ubogega delavca v brezdomovinstvo in brezverstvo ter ga moralno kvari; da mu obeta paradiz na zemlji, o katerem sama vé, da je nedosegljiv; da se voditelji socialne demokracije pasejo in redé ob delavskih žuljih; in kolikor je vse še takih molitvic, ki jih molijo kakor vsakdanji očenaš in ki bi se dale vse skupaj spraviti v kratke in jedrate besede rajnega dunajskega kralja Luegerja: "Die Leute, die am ersten Mai in den Prater ziehn, sind lauter Lumpen!" — Nikoli nisem imel veliko zaupanja do pameti in poštenosti meščanskih dnevnikov; do pameti še posebno ne. Zaupanje je bilo še hujske omajano, ko sem dospel sčasoma do prav zanimivega izkustva. Razločil sem namreč kmalu že od daleč organiziranega delavca od "divjaka"; ne po rdečem nageljnu, po krvavi kravati, temveč že po hoji, po obleki, po obrazu, po vsem vedenju. Morda ni živel nič lažje od drugih, morda je bil tudi sam že okusil, kaj da se pravi brezposelnost in beda; vse na njem je razodevalo ponos in samozavest, vero vase in v prihodnost; torej same čednosti, ki jih je v Slovincih preklicano malo, v slovenskem meščanstvu pa čisto nič.

Sedel sem nekoč v dunajski kavarni in sem bral "Neue Freie Presse". Ta list ni samo glasilo dunajskih nemško govorečih židov, temveč tudi glasilo avstrijske inteligence vseh narodnosti in vseh ver. Vvodni članki, ki jih v palestinsko pojočem slogu piše gospod Moriz Benedikt, so avstrijski evangelij. Tisti dan je pisal gospod Benedikt o nekem štrajku, ob katerem je prišlo do tepeža in krvi, ter je nazadnje ves užaljen vzkliknil: "Das sind die Argumente aus der Schwarzpanierstrasse!" Šel sem koj iz kavarne pogledat, kaj da se godi v tisti Schwarzpanierstrasse in kakšni posebni argumenti da rastejo tam. Ugledal sem prav doli ob tlaku dolgo vrsto oken, ki so gledala na cesto iz nekake zelo prostorne kleti; tam spodaj je takrat živela "Arbeiter-Zeitung"; osrednje glasilo avstrijske socialne demokracije.

Spoznal sem res prav kmalu, da so argumenti iz Schwarzpanierstrasse vse drugačni od onih iz Fichtengasse, kjer je domoval Moriz Benedikt. Prav kmalu pa sem tudi občutil, kar sem še krepkejšo občutil pozneje, ko sem bral znanstvene knjige o socializmu; da ne berem novega, tujega evangelija, temveč da sem bil vse to spoznanje že ob mukah in dvomih sam v sebi doživel; ter da sta mi znanost in zgodovina le dodobrega dokazali, kar mi je bilo povedalo življenje samo.

Tako sem prav nakratko in le v poglavitnih črtah narisal pot, ki jo napravi "šolan" človek do socialne demokracije. Mislim namreč, da se tudi drugim ni godilo veliko drugače nego meni. Preplezati mu je treba trudoma devetkrat devet plotov, ki mu jih stavijo stare, priučene in posvečene fraze, dokler mu trpkost življenja, stud do "narodne", "napredne" in "krščanske" politike ter naposled znanstveno spoznanje ne pokažejo tistih ciljev, ki so vredni njegovega razuma in njegovega sreca. Tako politično prepričanje in tako svetovno naziranje, ki si ga je priboril človek sam, mu je nadvse dragoceno in mu ga ne more vzeti nobena sila na svetu. —

Splošna socialistična situacija in naloge J. S. Z.

Odkar so minile konvencije socialističnih frakcij, je prejelo tajništvo J. S. Z. od klubov par pisem, ki se tičejo vprašanja priključitve h kakšni socialistični stranki. Klub št. 1. v Chicagi je imel to vprašanje in mnogo drugih, ki so s tem v zvezi, skoraj na vsaki seji na dnevnem redu. Da se klubi zanimajo za splošne socialistične razmere in izravnanje zadev, ki so prišle tekom vojne ne samo pri naši Zvezi iz tira, je za vsakega zavednega sodruga lahko prijeten občutek.

V poštev se jemljejo v prvi vrsti predsedniške volitve in pa delo za osvoboditev političnih in industrijskih jetnikov. Tem zadevam, mislijo dobromisleči sodrugi, ne more Zveza posvetiti toliko pažnje in dela, če se takoj ne pridruži h kakšni socialistični stranki. Vzlic vpoštevanju dobre volje, ki jo kažejo naši dobri sodrugi, stvar izravnanja vendar ni tako enostavna, kakor morda izgleda. Pri izravnanju teh zadev pridejo v prvi vrsti v poštev pogoji, ki jim je treba zadostiti. Zato je pred vsem važno, da te pogoje poznamo. Kakšni so ti pogoji?

Na seji eksekutive dne 18. oktobra t. l. se je o splošni situaciji v deželi in izven nje, kakor tudi o nalogah Zveze v bližnji bodočnosti temeljito razpravljalo. Iz te razprave je posneti, da je mišljenje eksekutive o nalogah in pogojih, ki so z njimi v zvezi, sledeče:

Če se hoče J. S. Z. pridružiti katerikoli socialistični frakciji, je absolutno potrebno v prvi vrsti to, da doseže Zveza vsaj 1000 članov. Tako se glasé pravila raznih socialističnih frakcij. Brez tega števila članov ostaja vsak predlog za pridruženje h kakšni socialistični frakciji le želja, ki mora ostati neplodna.

Vpoštevajoča to dejstvo, prihaja eksekutiva do zaključka, da je za sedaj glavna naloga naše Zveze pojačanje njenih vrst.

Od meseca oktobra lanskega leta sem je iz raznih razlogov — največkrat radi nezadostnega zanimanja za agitacijo — prenehalo s poslovanjem do 20 klubov. Nekaj klubov je vstopilo tudi direktno vzlic svarilu tajništva, da postavljajo s tem korakom življenje J. S. Z. in njeno glasilo Proletarca na kocko, k okrajnim organizacijam. Teh klubov seveda ni mno-

go in po številu članstva ne presegajo tistih, ki so sploh prenehali s poslovanjem. Toda v času reorganiziranja, ki ga je morala preživeti naša Zveza, je izguba vsakega člana občutna. V tem času je izgubila Zveza do 700 članov, izmed katerih jih je odšlo okrog 250 k okrajnim organizacijam.

Ta neaktivnost in prehajanje članov iz ene frakcije v drugo je postalo kronično in se opaža z malimi izjemami pri vseh narodnostnih organizacijah. Odkar so imele razne frakcije svoje konvencije v Chicagi, se to deljenje in prehajanje vrši neprenehoma. Kje in kdaj se to ustavi, je težko reči. Izgleda, da stabilnosti v socialističnem gibanju — ne le v ti deželi, ampak po vsem svetu — ne bo tako dolgo, dokler ne bo Internacionala reorganizirana, kajti vsaka se smatra z mednarodnega stališča za enakovredno. To je po razmerah razumljivo; kajti dokler mednarodni biro ne posluje in ne pobira mednarodnih prispevkov, je v očeh splošnega socializma vsaka frakcija lahko res enakovredna.

Pri socialistični stranki je prestopilo iz nemške socialistične federacije okrog 3000 članov v komunistično delavsko stranko, okrog 1000 v komunistično ali rusko frakcijo, in okrog 1000 članov je ostalo v federaciji, ki pripada k socialistični stranki. Skandinavska socialistična federacija je izstopila iz socialistične stranke in je samostojna kakor naša Zveza. Kam se priključi, ni znano. To določi menda na zboru, ki se vrši v kratkem. Dalje je pri stranki nekaj Židov, ki so pa tudi razdeljeni v tri frakcije. Poleg teh so pri stranki še Čehoslovaki, Italijani in Finci, ki tvorijo sedaj večino strankinega članstva.

Ravno ob zaključku tega članka prihaja vest, da je finska socialistična zveza na svoji konvenciji v Chicagi sklenila z 21 proti 20 glasovom, da izstopi iz socialistične stranke. To so delegatje zaključili, ne toliko radi tega, ker se njih Federacija morda ne strinja s strankino taktiko in proglasi, ampak da se njih Zveza zavaruje pred razkolom, ki bi sicer lahko nastal z enih ali drugih vzrokov pozneje.

Delegatje na konvenciji finske socialistične Zveze so mnenja, da je nepremišljeno pre nagliti se z izjavo glede pripadanja k Internacionali, ki je še ni. Da se ohrani Zveza, mislijo, je potrebno, da so za en čas samostojni. Zadevo izstopa odloči sedaj članstvo potom splošnega glasovanja. Splošno mnenje v finski socialistični Zvezi je, da bo članstvo odločilo, da se njih Zveza odcepi od socialistične stranke in da se ji zopet priključi, ko bodo izgledi za skupno delo boljši.

Toda ne le pri socialistični stranki se vrši delitev brez konca in kraja; med komunisti obeh frakcij ni nič boljše. Vse to prehajanje, menjanje in podobno, se bo nadaljevalo, dokler se ne organizira Internacionala in ne poda vsem skupaj podlago za sporazum in kooperacijo, ki mora prejalislej priti.

Te krče je treba preboleti. Zato je edini pripomoček strpnost, ki sicer ni lahka, ampak edino sredstvo je, če hočemo, da dobimo končno zadovoljstvo in nagrado, kadar se razmere predrugačijo in Internacionala obnovi. Vse drugo spada v špekulacijo, ki ne povzroča nič drugega kakor napenjanje že itak

prenapetih živcev, kajti z glavo skozi zid ni mogoče. Če nočemo v tej živčni bolezni umreti, moramo opustiti napenjanje živcev, pa se posvetiti aktivnosti, to je življenju. Živeti bodi naša prva naloga! Živeti pomeni delati za pojačanje naših vrst. Kako naj delamo?

Eksekutiva J. S. Z. je prišla do zaključka, da se to delo opravi najenostavnejše in izdatno, če se skliče v bližnji bodočnosti izreden zbor. Priprave za zbor in vse delo, ki je s tem v zvezi, je poverjeno novim sekijskim odborom, čim se konstituirajo. Članstvo slovenske sekcije je svoj odbor že izvolilo, pri Srbih pa so volitve v teku in bodo končane v drugi polovici meseca novembra. Seveda je sklicanje zbora odvisno od tega, če se bodo načrtu odzvati vsi tisti klubi, ki so postali iz enih ali drugih vzrokov neaktivni, kakor tudi tistih, ki so šli v okrajne organizacije. Ni namreč dovolj, da se odzovejo za obdržavanje zbora le klubi, ki so pri J. S. Z., kajti če naj odloča, h kateri frakciji naj se pridruži J. S. Z. le njeno aktivno članstvo, bi to lahko izvršilo s splošnim glasovanjem, ki stane vsekakor manj in je bolj enostavno, kakor pa zbor. Toda eksekutiva jemlje stvari globlje. Njej gre v glavnem zato, da se Zveza pojača, in da imajo besedo o važnih stvareh, ki pridejo na dnevni red prejalislej, vsi slovenski sodrugi v Ameriki. Če se odzovejo pozivu za zbor vsi neaktivni in tisti klubi, ki spadajo k okrajnim organizacijam, to je, če se ponovno ožive in priključijo k J. S. Z., bi bil zbor umesten, ker bi bil lepo reprezentiran in njegovim zaključki bi imeli pomen. Sedemsto članov, ki jih ima naša Zveza danes, ne more odločati, kam naj se priključi 1000 članov, katerih danes nima. S temi pogoji je treba torej računati.

Diskuzija, ki jo odpro sekijski odbori v zvezi s pripravami za sklicanje izrednega zbora, bi vlila v J. S. Z. novo življenje. Morda bo kdo ugovarjal, češ, kaj pa, če se zbor ne bi mogel zediniti glede pridruženja? Well, v tem slučaju zbor lahko zaključi, da ostane Zveza tudi vnaprej nevtralna, pa reši druge reči, ki ne bodo nič manj važne in jih bo dovolj. Svetovne razmere, ki imajo vpliv na socialistično gibanje vsepovsod, se razvijajo zelo naglo, in upati je, da se dotlej že toliko oklešejo, da bo njih bodoča stabilnost dobila jasnejšo obliko, kakor jo ima morda danes. Morda se dotlej posreči obnovitev Internacionale, in nam vsled tega ne bo težko zaključevati kod in kam.

Nekateri agilni sodrugi goje bojazen, da bo vse delo za predsedniško kampanjo in osvoboditev jetnikov Zvezi onemogočeno, če se takoj ne pridruži h kakšni frakciji. Kakor se take skrbi uvažujejo, je treba vendar izjaviti, da so taki nazori neosnovani; kajti vse to naša Zveza lahko vrši, če je momentano pridružena kakšni frakciji ali ne. Takih nalog ni J. S. Z. pravzaprav nikdar opustila Ravno sedaj zbira sklad za osvoboditev političnih jetnikov in je aktivna članica American Freedom Lige. Ko je bila naša Zveza priključena socialistični stranki, ni vršila v času predsedniških ali drugih volitev nič več in nič manj, kakor vrši danes in bo vršila v bodoče. Naša Zveza ni postavljala kandidatov, ker jih ne more.

Vse to izvršujejo narodno organizirane politične stranke. Kar preostaja Zvezi, je le agitacija za izvolitev socialistično priznanih kandidatov. V splošnem je bilo to delo v rokah okrajnih, mestnih, državnih in nacionalnih faktorjev socialističnih frakcij. Ne glede kateri frakciji se pridruži J. S. Z., bo opravljala to delo tudi v bodoče: dala bo priznanim socialističnim kandidatom vso moralno in materialno pomoč, ki jo bodo dopuščale njene moči. Računi za te reči so poverjeni eksekutivi J. S. Z. Toda glavno zvezno delo bo agitacija in izobrazba za razredno zavest. Tega ne opravi namesto J. S. Z. nobena druga organizacija v Ameriki. S sodelovanjem agilnih sodrugov po naselbinah se bo brez velikih težav opravilo eno in drugo.

Poleg misli, ki jih izraža eksekutiva v zvezi s sklicanjem izrednega zbora, ni sedaj z ozirom na izravnanje zadev, ki so prišle v teku vojne pri nas kakor drugod iz tira, nobene važnejše, kakor ta, da se ojača naša Zveza, in sicer tako, da jo bo, ko pride čas za priključenje h kakšni socialistični frakciji tista frakcija resno vpoštevala. Ali se to izvrši potom izrednega zbora ali na drug način, pokaže morda razprava, ki se odpre glede nameravanega zbora, ko se konstituirajo sekijski odbori.

Dotlej pa na delo.

Tajništvo J. S. Z.

Merežkovski — Anton Loboda:

Ruska revolucija in Evropa.

Od ruske revolucije so Rusi pričakovali rešitve in preporoda ne le za Rusijo, temveč tudi za ostalo Evropo, za vse človeštvo. To trdno, globoko vkoreninjeno vero v mesijansko poslanstvo Rusije zasledujemo pri vseh globljih ruskih duhovih. Izpolnitev tega velikega pričakovanja je v glavnem še stvar bodočnosti; že sedanost pa obrača nase našo največjo pozornost.

Leta 1908. so izdali Dmitrij Merežkovski, Zinaida Hippus in Dmitrij Filozofov knjigo "Car in revolucija" (*). Tu beremo sledeči predgovor Merežkovskega, ki ga podajam v prevodu. Opozarjam, — knjiga je izšla l. 1908., danes se bere kakor izpolnjeno prerokovanje.

* * *

Preje ali pozneje mora priti do strašnega spopada med Evropo in rusko revolucijo; prišla pa bo v kolizijo z rusko revolucijo ali anarhijo Evropa kot celota, ne morda le kaka od posameznih evropskih držav. Pravim revolucijo ali anarhijo, zakaj danes res ni mogoče reči z gotovostjo, kaj se pravzaprav vrši v Rusiji. Ali gre za izpremembo državne oblike? Ali gre za boj proti vsaki določni državni obliki? Samo eno je gotovo: tu se vrši nekaj strašno nevarnega; nevarno pa ni le za nas Ruse, temveč tudi za vas Evropejce. Vi zasledujete našo revolucijo s strahom

*Der Zar und die Revolution, Dmitri Merezhkowsky, Zinaida Hippus, Dmitri Philosophoff, Muenchen und Leipzig. R. Piper Co., Verlag. 1908. Če je izšel istodobno ali morda preje ali pozneje tudi ruski original, mi ni znano.

in napetostjo, toda vaš strah, vaša napetost še vedno nista velika dovolj: dogodki v Rusiji so mnogo strašnejši, kakor mislite.

Pri nas je vse v ognju, to je očitno; ali pa bo uničil požar le nas, ne da bi ogenj segel tudi k vam? Kdo ve?

Tudi najmanjše podrobnosti naše revolucije so v Evropi dobro znane, najglobljega smisla dogodkov pa vi ne poznate. Evropa pozna le telo, a ne pozna duše revolucije. Ta duša, duša ruskega naroda vam ostane večna uganka.

Mi smo vam le toliko podobni, kolikor je podobna levica desnici. Levica ne more nikdar popolnoma pokriti desnice, razen če jo obrnete. Podobni smo vam, toda le v obratnem smislu; Rusija je kakor zrcalo Evrope. Kant bi rekel, da je naš duh v transcendentnosti, vaš pa v fenomenalnosti. Nietzsche bi dejal: pri vas vlada Apolon, pri nas Dioniz; vaša genialnost je v zmernosti, naša v — nezmernosti. Vi umete pravočasno nehati; ako zadenete ob zid, se ustavite ali se obrnete; mi pa hočemo z glavo skozenj. Dolgo se pripravljamo, preden se lotimo česa; ako pa se stvari polotimo, tedaj ne odnehamo izlepa. Mi ne hodimo, mi tečemo; ne tečemo, — letimo; ne letimo — deremo. Vi ljubite zlato srednjo pot, mi ljubimo skrajnost; vi ste trezni, mi smo pijani; vi ste pravični, mi ne poznamo zakonov; vi umete rešiti svoj dušni blagor, mi se neprestano trudimo, da bi izgubili svojega. Vi imate državo sedanjosti, mi iščemo državo bodočnosti. Vi stavite državno oblast navsezadnje vendarle vedno nad vsakršno svobodo, ki vam je dosegljiva; mi pa ostanemo tudi v verigah sužnosti prikriti uporniki in anarhisti. Za vas je politika — znanost, za nas — religija. Mi smo dospeli po razumu in čuvstvu do skrajne meje zanikanja, in vendar smo vsi v najglobljih globinah svojega bistva in svoje volje — mistiki.

S to mistično voljo, ki tvori osnovno načelo ruske narodne duše, ste se seznanili deloma po delih naših velikih pesnikov — Tolstega in Dostojevskega; deloma — a ne popolnoma. Da jo spoznate popolnoma, ne zadostuje, da berete naše knjige — treba je živeti naše življenje. To pa je težko in strašno, veliko strašnejše, kot rečeno, kakor si predstavljate. Mi smo vaša nevarnost, mi smo vaša rana; želo smo, ki ga je Bog ali Satan zapičil v vaše meso. Prinesli vam bodo bolečine — toda le v vašo korist, ker potrebujemo drug drugega, kakor potrebuje desnica levica.

Naj dokažemo tu, da se da najgloblji smisel ruske revolucije razumeti le potom verske analize.

Avtokratija in pravoslavje sta dve polovici ene verske celote, natančno tako kot papeštvo in katolicizem. Car ni le car ter glava države, temveč tudi poglavar cerkve in veliki duhoven, maziljenec Gospodov. Historično morda to ni čisto neoporečno, ampak v mističnega stališča moramo priznati, da je car, kakor papež, namestnik Kristusov; on je torej papež in cesar obenem. Avtokratija je absolutna afirmacija verskega načela. Računati moramo tukaj z verskimi vrednotami, ker glavno svojstvo ruske duše — njena mistična volja — nam mora biti izhodi-

šče naših razmotrivanj; pri verskih vrednotah pa je vedno tako, da pomeni zanikanje absolutnega — afirmacijo nasprotnega. Tu si stoji dvoje verskih vrednot nasproti: avtokratija je religija in tudi revolucija je religija, dasi se zlagajo s to trditvijo le malokateri revolucijonarji. Ti so po svojem prepričanju ateisti. Boga ne marajo, ker je pojm Bog tesno združen s pravoslavjem in avtokratijo; pravoslavje in avtokratija pa žalita njihovo čuvstvo, ki je v bistvu vendarle religijozno. Beseda religija pomeni pri njih toliko, kakor reakcija. Saj imajo prav, zakaj nikjer drugje ne lažejo in ne more tolikokrat v božjem imenu, kakor pri nas. Hudič je pri nas ukradel ime Gospodovo, in veliko jih je, ki verujejo v Boga — pa služijo hudiču. Tako zakliče v naših cerkvah duhovnik v najslavesnejšem trenutku službe božje, kadar povzdigne hostijo po mogočni "pesmi kerubimov": "najpobožnejši, najmogočnejši samoderžec, največji imperator..." in kri Kristusova se zlije s človeško krvjo, katero je preli car — apokaliptična zver. Brezverstvo revolucijonarjev je v primeri s tem bogokletstvom skoraj nekaj svetega.

Če obrnemo pozornost na besede in dejanja revolucijonarjev, moramo priznati, da so ti ateisti pravzaprav svetniki. Izza dobe prvih krščanskih mučencev zares še nihče ni tako umiral, kakor umirajo ti ljudje: "V smrt silijo kakor čebele na med", je rekel o njih Tertulijan.

Ruska revolucija torej ni le politična, temveč tudi verska; to boste vi Evropejci le težko razumeli, zakaj pri vas je vera že davno — politična.

Vi nas merite s svojim lastnim merilom. Sodite, da preživljamo normalno bolezen, kakor so jo preživeli že vsi evropski narodi in ki je naravna stopnja našega notranjega razvoja. Mislite, da bomo prišli do istega cilja, ki ste ga vi že dosegli, in mislite, da si bomo naposled tudi mi natakneli parlamentarni nagobčnik, da se odpovemo najekstremnejšim socialističnim in anarhističnim naukom in se zadovoljimo s staro konstitucionalno šaro, s srednjo zlato potjo meščanskega demokratizma; tako je bilo povsodi, tako se bo torej končalo tudi pri nas.

Vaše naziranje bi bilo pravilno, ako bi ne bili mi "zrcalo Evrope", ako bi ne bili ustvarjeni tako, da hočemo na vsak način z glavo skozi zid in da se zaženemo "z nakvišku obrnjenimi petami" kakor pravi Dostojevski. Brez dvoma bi mi nikoli ne obstali pri konstitucionalni monarhiji; enako bi nam ruska monarhija nikoli ne mogla dati konstitucije, tudi če bi hotela.

Ako bi pravoslavni car resigniral na samodržje, bi to pomenilo, da resignira tudi na pravoslavje. Nikolaj II. je veren, on bi rajši umrl na morišču kot mučenec in "sveti" revolucijonar, kakor da bi se odpovedal veri in maziljenosti. Avtokratija more pasti le skupno s pravoslavjem. Če pa padeta oha, zazeva v politični in verski zavesti ljudstva tako globok prepad, da bi ga prav nobena državna oblika zahodne Evrope ne mogla pokriti; ne konstitucionalna monarhija, ne meščansko-demokratska republika. Da se strmoglavita ti silni skali — avtokratija in pravoslavje — je treba takega potresa, da bo podrl vse

stare parlamente kakor hišice iz papirja. Ruska revolucija ne bo ničemur prizanesla.

In kaj potem? Potem pride pač veliki skok v negotovost, potem zletimo z "nakvišku obrnjenimi petami". Ruska revolucija je ravnotako absolutna, kakor državna oblika, proti kateri se bori. Njen empirični, zavestni cilj je — socializem, njen mistični in nezavestni pa — anarhija. Že Bakunin je proročeval, da se velika anarhistična erupcija bodočnosti ne bo odigrala le v kakem posebnem narodu, temveč da bo obsegala ves svet.

Če boste, Evropejci, to spoznali, se boste vrgli na nas, da pogasite požar. Čuvajte se! Požara ne boste pogasili, pač pa se bo ogenj prijel vas samih.

Dosedaj anarhizem samo zanikuje; afirmacija so le nekateri nauki, ki pa si večkrat nasprotujejo in ga ločijo od socializma. Zadnji je tudi v svojih neekstremnejših oblikah državo ohranjujoč in zahteva, da se individualnost popolnoma podvrže splošnosti ter predpisuje nujne ekonomske zakone. Kje pa naj iščemo ono zadnjo svobodo, ki bi premagala vsakršne nujnosti zunanjega življenja in vsakršno silo?

Niti znanost, niti filozofija ne moreta razrešiti tega, pač pa more to vera, zakaj končni ideal države bodočnosti more obstojati le v ustvarjanju novih verskih oblik, mišljenja in dela, nove verske sinteze individualnosti in splošnosti, brezmejne ljubezni in brezmejne svobode.

Ne obračamo se na evropsko buržvazijo, ampak samo na tiste osamljene duhove univerzalne kulture, na tiste, ki pravijo kakor Nietzsche: "država je najodvratnejša vseh odvratnih pošasti". Ti duhovi, ti prvi anarhisti, kakor Bakunin, Tolstoj, Stirner in Nietzsche so vrhovi gora, ki jih že obsevajo prvi žarki vsajajočega dne. Globoko spodaj leži še temna noč in tam žive nevedni, velike množice delavcev, velika armada države bodočnosti. Mislimo, da doseže grmeči glas ruske revolucije enkrat tudi nje in da zbude trombe sodnega dne tudi mrtvece velikega evropskega pokopališča.

Dan se bliža, in vsi, ki počivajo v grobovih, že čujejo zvonove osvobojenja in vsi mrtveci vstajajo.

Pridobivanje mehkega premoga je suspendirano. U. M. W. A. je poklicala s 1. novembrom vse premogarje na štrajk. Premogarji zahtevajo povišanje plače in redno delo, ki naj traja vsaj pet delovnih dni v tednu. Dosedaj — pravijo premogarji — so delali poprečno le po par dni v tednu. Premogarski baroni jim niso dali zato več dela, da na ta način obdrže visoke cene premogu. Zvezna vlada je nastopila proti unijskim uradnikom s sodnijsko prepovedjo, ki zabranjuje vsako oviranje pridobivanja premoga. Kaj bi iz tega, je težko reči. Vsaka moralna ali drugačna pomoč štrajkarjem je vsled sodnijske prepovedi otežkočena.

Angleška vlada je dobila v parlamentu zaupnico z ozirom na njeno finančno politiko z večino 355 glasov.

Važno za tiste, ki potujejo v stari kraj.

Kdor želi odpotovati v stari kraj, si mora pre-skrbeti potni list — in naravno vozni listek za parobrod. Toda to še ni dovolj. Od zveznih oblasti si mora izposlovati dovoljenje, takozvani "sailing permit," da se sme ukreati in odpotovati. Ta "permit" daje colninski urad v New Yorku, kadar se prepriča, da je nameravani izseljenik zadostil svoji davčni dolžnosti. Kdor nima teh zadev v redu, mora naknadno doplačati, sicer ne more odpotovati.

Zahteva se, da plača vsak dohodninski davek (Income tax) za leto 1917, 1918 in 1919. Radi tega je zelo važno, da ima vsak s seboj pobotnice ali rezite o dohodninskem davku, ki ga je plačeval bodisi direktno kolektorju, ali pa potom svojega delodajalca ali kompanije. Priporočljivo je, da tisti, ki niso popolnoma zadostili davčni dolžnosti, in tisti, ki mislijo, da so opravičeni do oprostitve tega davka, prinesejo s seboj izkaz delodajalca o svojem zaslužku v letih 1917, 1918 in 1919.

Radi nejasnosti tega zakona so imeli potniki za dobavo "permita" izprva velikanske sitnosti in so se jim nalagale velike svote davka, predno so mogli odpotovati. Vsled posredovanja od strani vladnega tujezemskega informacijskega oddelka in J. R. Z. se je stvar zadnje čase olajšala.

Pravice in dolžnosti.

Vsem Jugoslovanom, posebno Slovenceem je bila priznana pravica, da so po novem zakonu o dohodninskem davku, ki je v veljavi za l. 1917, 1918 in 1919, oproščeni davka, dokler ne zaslužijo določenega zneska. Vsi Jugoslovani iz krajev prejšnje avstro-ogrske monarhije (to so vsi Slovenci razen Prekmurcev), oni iz Bosne, Hercegovine, Srbije in Črnogore, imajo pravico odšteti od svojega dohodka, ki znaša \$1000 odnosno \$2000, za vsakega otroka pod 18tim letom, kjerkoli otrok živi, po \$200.00. Tisti iz Hrvatske pa, in Slavonije ter Ogrske, imajo pravico odšteti od \$1000 odnosno \$2000, če žive s svojo ženo, ne pa pravico odštetja za otroke. To se tiče vseh takozvanih nenastanjenih inozemcev (nonresident aliens) in vsak nedržavljan je tako dolgo inozemec, dokler ni izrečno izrazil želje, da hoče ostati v ti deželi. Nastanjeni inozemec (resident alien) pa ima iste pravice kakor državljan. Samo po sebi se razume, da smatrajo odhajajočega tujca ali inozemca za nenastanjenega tujca vsaj za tekoče leto 1919.

Vsak nenastanjen tujec (nonresident alien) mora plačati za to, kar je zaslužil preko svote, do katere je oproščen od davka za leto 1918 — 12% (državljan le 6%); za leto 1919 — 8% (državljan le 4%).

Za tekoče leto je torej vsak odhajajoči Jugoslovan oproščen davka, dokler ni zaslužil toliko, kolikor je bilo omenjeno prej.

To stališče Jugoslovanov glede plačevanja davka je bilo povoljno razjasnjeno šele pred kratkim v

Washingtonu, in radi tega ne delajo odhajajočim Jugoslovanom posebnih sitnosti glede davka za leto 1918 in 1919. Če ni direktno sumljivo, da se je nameravani izseljenik odtegnil svoji davčni dolžnosti, se smatra, da je bil davka oproščen. Na vsak način pa je nujno, da prinesejo potniki s seboj glede plačanega davka vsa potrdila.

Zaostali davek.

Glede davka za leto 1917 je malo drugače. Za to leto je bil v veljavi še stari zakon. Po tej naredbi so morali vsi tujeji plačati od vsakega dolarja po 2% dohodinskega davka. Ker je bil davek razmeroma majhen, ga davčne oblasti niso iztirjavale s tako strogostjo kakor danes, zato je malokdo plačal toliko, kolikor je bil dolžan plačati. Toda kdor odhaja danes, mora naknadno plačati po 2% za ves svoj zaslužek v letu 1917. Razun tega se še zahteva, da mora potnik plačati 50% poviška na tem davku kot kazen, ker se ni prijavil ob pravem času, kakor je bilo treba. Na ves zaslužek v letu 1917 pride torej 3% davka. Nadalje se nalaga še \$10 v imenu poravnave ali kompromisa. Če je tujec na primer zaslužil leta 1917 \$800 in ni plačal davka, mora plačati na colniškem uradu (Custom House) vsega skupaj \$34. Če je za leto 1918 in 1919 vse v redu — kar se navadno jemlje v poštev in predpostavlja, dobi "sailing permit" in sme odpotovati.

Tisti, ki za leto 1917 glede davka nimajo stvari u redu, store najbolje, da se še predno odpotujejo, obrnejo direktno do kolektorja v svojem okraju, in ne čakajo na svoj prihod v New York.

Kaj vprašajo v colniškem uradu?

V colniškem uradu v New Yorku vprašajo, koliko si zaslužil l. 1917. Na to vprašanje je treba povedati resnico; laž ima kratke noge in se koncem konca ne izplača. Skoraj vsi odhajajoči tujeji se izgovarjajo, da so bili leta 1917. bolni. Ti izgovori so nastavljene uradnike tako izšolali, da že dolgo nič več ne verjamejo vanje. Kdor je bil v resnici bolan, naj vzame s seboj zdravniško spričevalo ali pa kakšen drug izkaz. Če dobe uradniki koga na laži, ali da se v svojih izgovorih zapleta, je posledica ta, da mu nalože nalašč velik davek. Resnica je koncem konca torej najbolj poceni.

V slučaju kakih posebnih sitnosti se lahko vsak obrne na Jugoslav Bureau, 124 E. 28th Street, New York, tam, pravijo, se dobi vsaka pomoč brezplačno.

Ameriški poročevalec Decker javlja svojemu listu, "Chicago Daily News," da je bil na Reki takoj, ko je prišel tja, aretiran in eskortiran iz mesta. Na Reki mu niso niti dovolili, da bi sedel na vlak, temveč je moral peš marširati do prve postaje. Razloga za aretacijo in za izgon mu niso povedali. Pravi, da je bil tudi neki njegov tovariš aretiran brez razloga. Zdi se, da ne trpi D'Annunzio ameriških poročevalcev v "svojem" mestu, ker so nekateri povedali nekoliko resnice o razmerah. Mirovna konferenca pa vse to mirno gleda. Lahko se ji reški diktator smeje. Saj se ji tudi drugi že smejejo.

UTRINKI.

Iz Revala prihaja zanimivo poročilo, ki bi bilo vredno največje pažnje. Lenin je po tem brzozjavu sestavil lastnoročno pismo za "Chicago Daily News," datirano dne 5. oktobra in odposlano v Chicago po pošti. Pisano je v angleščini in odgovarja na pet vprašanj, ki jih je korespondent predložil Leninu. Začenja se tako:

"Prosim za odpusčanje za slabo angleščino. Na Vaša vprašanja odgovarjam rad."

Vprašanja in odgovori se glase:

Vprašanje: "Kakšna je sedanja mirovna politika sovjetske vlade?"

Odgovor: "Naša mirovna politika je taka kakor prej. To se pravi, sprejeli smo mirovni predlog mister William C. Bullitta."

Vprašanje: "Kakšni so v splošnem mirovni pogoji sovjetske Rusije?"

Odgovor: "Nikdar nismo izpremenili svojih nazorov, ki smo jih formulirali z mr. Bullittom. Pred prihodom mr. Bullitta smo večkrat oficijelno ponudili mir zaveznikom."

Vprašanje: "Ali je sovjetska vlada pripravljena absolutno garantirati, da ne bo posegala v notranje zadeve tujih dežel?"

Odgovor: "Pripravljeni smo garantirati to."

Vprašanje: "Ali je sovjetska vlada pripravljena dokazati, da zastopa večino ljudstva?"

Odgovor: "Da. Sovjetska vlada je najbolj demokratska vlada na svetu. Pripravljeni smo dokazati to."

Vprašanje: "Kakšno je stališče sovjetske vlade glede na gospodarski sporazum z Ameriko?"

Odgovor: "Odločno smo za gospodarski sporazum z Ameriko — z vsemi državami, zlasti pa z Ameriko."

Besedo "zlasti" je Lenin podčrtal.

Zadnji odstavek pisma se glasi: "Ako je potrebno, vam lahko damo popolno besedilo naših mirovnih pogojev, kakor je bilo formulirano z mr. Bullittom."

Pismo ima podpis "Vladimir Uljanov." Kakor znano, je to pravo Leninovo ime.

V Albaniji je popolna anarhija. Poročevalci pravijo, da ni mogoče dognati, kdo se bojuje proti komu, ker izgleda, kakor da se bojujejo vsi proti vsem, le v tem da so vsi složni, da ne marajo Italijanov in jih napadajo, kjer le morejo. Italijanska oblast ne sega dalje, kot nosijo njih puške in kanoni, in to ni zelo daleč . . . Anarhija ni v Albaniji nič novega. Pravzaprav ni bilo v deželi nikdar kaj drugega. Da pa Italija ne odpravi tega stanja, je tako gotovo, kakor ga ni Turčija nikdar odpravila. Res je, da ni pričakovati reda v Albaniji brez tuje pomoči. Ali to bi morala biti pomoč, ne pa aneksija in podjarmljenje. S silo se Albanci sčasoma lahko uničijo. O tem ni dvoma, kajti proti njim se lahko napelje več strojnih pušk in topov, kot si jih morejo sami oskrbeti. Ali tudi to ne bi bila baš lahka na-

loga. Sploh pa menda Evropa vendar ne more imeti takih barbarskih ciljev. Dejstva, da so Albanci zelo zaostali v kulturi, ne more opravičiti divjaštva proti njim. Če se pa hoče, da pridejo Albanci kdaj v krog civiliziranih narodov, jim je to treba omogočiti na civiliziran način. Toliko kulturnih ljudi je tudi med njimi, da se z njih lahko sestavi domača vlada, kateri se lahko doda kakšna internacionalna komisija s takimi pravicami, da lahko svetuje in prepreči eventualno samovoljo te vlade, ne pa da bi sama usurpirala vlado. Deželi se lahko pomaga gospodarsko in kulturno in po tej poti pride tudi albanski narod s časoma do tega, da se bo znal v vsakem oziru sam vladati. Vsi drugi eksperimenti se lahko maščujejo nad tistimi, ki jih izvajajo.

Anglija spada med dežele, o katerih se lahko po pravici pravi, da se je v njih demokratična misel zgodaj zbudila in začela uveljavljati. Ali svetovna vladarica Anglija ni povsod enako demokratična, zlasti tam ne, kjer ni prisiljena na to. V Londonu izhaja list "India", ki je posvečen interesom Indije. V njem so objavljene nekatere številke, ki nič ne spominjajo na demokracijo. Gre za posledice znanih nemirov v Pundžabu. Zaradi tistih dogodkov je prišlo pred sodišče 852 oseb, od katerih jih je bilo 108 obsojenih na smrt, 265 na dosmrtno deportacijo na adamanske otoke, ki jih imenujejo indijski Sibirijo, 104 pa so bili obsojeni na najmanj tri leta ječe. Osemnajst oseb je bilo resnično usmrčenih, v 348 slučajih je bila kazen olajšana, 322 glob se je vrnilo, zato pa je bilo naloženih 356 novih.

V isti številki je bil objavljen tudi sledeči zanimivi razglas vojaškega poveljstva v zadevi nagle sodbe:

"Ker kažejo gotovi prebivalci Lialpurskega distrikta vedno premalo respekta napram evropskim civilnim in vojaškim uradnikom v službi njegovega veličanstva, s čimer se ponižuje vladno dostojanstvo, ukazujem, da morajo prebivalci distrikta pozdravljati take uradnike, kjerkoli jih srečajo, in sicer na tak način, kakor se pozdravljalo indijski gentlemani visokega stanu, to se pravi: osebe, ki jahajo ali se vozijo, morajo sestopiti, kdor nosi odprt dežnik, ga mora sklopiti, in vsaka oseba mora salutirati."

Oblasti in dostojanstveniki, ki si ne znajo na drug način pridobiti respekta, lahko dosežejo s takimi ukazi, da se jim bodo ljudje po predpisih priklanjali, ali v poklonu ni respekta, če ga ni v srcu. Tja se pa ne vcepi s takimi srednjeveškimi naredbami.

V Washingtonu se je sešel kongres dela, ki ga je na podlagi pariških sklepov sklicala liga narodov. Ameriški tajnik dela W. B. Wilson je bil izvoljen za predsednika. V svojem pozdravnem govoru je dejal: "Ako moremo rešiti problem, da damo vsemu ljudstvu priliko za delo ob zadostnem varstvu, in da dosežemo pravo distribucijo tega, kar se producira, uresničimo najvišji materialni ideal, ki ga je doseglja človeška misel."

Problem, o katerem je govoril tajnik Wilson, se že da rešiti, nimamo pa mnogo upanja, da ga reši ta

kongres, ki ima lahko prav dobro voljo, nima pa moči, da bi jo praktično oživil. Taka rešitev zahteva namreč vse drugačno družabno organizacijo, kot jo daje kapitalizem, washingtonski kongres dela pa nima nikakršnega pooblastila, da bi izpreminjal družabni red. Zdi se celo, da je sklican bolj z namenom, da bi pomagal ohraniti ta red. Ako bo smatral svojo nalogo resno, bo pač moral spoznati, da ne more storiti tega, kar pričakujejo od njega tisti, ki so v Parizu na mirovni konferenci sprejeli idejo take organizacije, želeči zopet enkrat uresničiti staro nemogočnost, da se nasiti volk in da ostane koza cela, da ostane svet v rokah izkoriščevalcev in da se vendar zadovolji delavstvo.

Kongres kakršen je že, seveda ni brez pomena. Če sklene kaj pametnega, bodo njegovi sklepi imeli vrednost, pa naj je tudi le teoretična. Ali zavedati se mora, da ni on tisti instrument, ki ustvari takozvani socialni mir na zemlji.

Dne 4. t. m. so se vršila volitve v mnogih državah za governerje, sodnike in druge uradnike. V Ohiju se je vršil referendum o ratificiranju prohibicije in iz prvih poročil je posneti, da so dobili suhači večino.

V Illinoisu je ljudstvo sprejelo iniciativo in referendum v državno ustavo, dasiravno so se privatni interesi trudili na vse kriplje pridobiti ljudstvo, da bi glasovalo proti referendumu. Sedaj je vprašanje, če bo ljudstvo znalo uporabljati novo pridobitev. Socialistična stranka je dobila pri volitvah za sodnika za višje okrajno sodišče okrajja Cook 20.242 glasov, Labor party pa za ravno ta urad 10.104 glasove. Demokratični kandidat je dobil nad 99.000 glasov. Te volitve dokazujejo, da je demagogija v delavskih vrstah napravila mnogo kričavega revolucionarnega vpitja, ob enem pa popolnoma desorganizirala uspešno politično delo. Ni čuda, da si vsak sodnik upa brez strahu pred delavstvom izrekati razne prepovedi proti delavstvu, kadar se nahaja v stavkah.

Zanimivo pri teh volitvah je to, da se je ljudstvo obrnilo zopet k republikanski stranki in demokratična stranka je v mnogih državah doživela občuten poraz. Republikanci sedaj že z gotovostjo računajo na velikansko večino pri predsedniških volitvah prihodnje leto.

Nekoliko bivših avstrijskih višočanstev bi se rado vrnilo v Avstrijo. Bivši nadvojvode Ferdinand, Josip, Hubert, Henrik in Franc in nadvojvodinje Margareta, Ano in Germania (?) so prosile avstrijsko vlado, da smejo odložiti svoje naslove in se kot navadni republikanski državljani vrniti v Avstrijo.

Kar se tiče odložitve naslovov gotovo ne bo težav. Ne vemo pač, kaj da sklene vlada z ozirom na njih povratek; toda navsezadnje je precej vseeno, kje da žive. Nekje jim mora biti na vsak način dovoljeno živeti, in če je misliti, da ni njih republikanstvo iskreno, je še vedno boljše imeti jih v deželi, to se pravi pod očmi, kakor pa jim dajati priliko, da snujejo intrige v tujini, kjer bi to lažje delali, kakor doma. In če ni od njih mnogo dobrega pričakovati,

je vendar prav, da dobe njih otroci priliko, da se vzgoje za dobre republičanske državljanke. Danes ali jutri postanejo še lahko koristni člani človeške družbe.

V angleški Indiji je vstopilo desetisoč delavniških delavcev na ondotnih železnicah v stavko. Zahtevali so višje mezde in krajši delovni čas. Uradi so kratkomalo odbili njih zahteve in angleška vlada je mobilizirala policijo in vojaštvo za vzdrževanje reda. Kljub temu so stavkarji naposled prodrli s svojimi zahtevami.

Delavsko gibanje se širi tudi preko Azije in v indijsko vprašanje prihaja s tem nov element, s katerim bo morala angleška vlada bolj resno računati, kakor z diletantskimi revolucijami preteklih časov.

V Washingtonu že nekaj dni zboruje mednarodna delavska konferenca, ki ima nalogo izenačiti splošne delavske razmere, kot delavne ure itd., po vseh državah, ki so zastopane na tej konferenci. Jugoslovansko vlado zastopata na tej konferenci sodrug Albin Prepeluh iz Ljubljane ter poslanik Dr. S. J. Gruic v Washingtonu, jugoslovansko delavstvo pa tajnik zveze delavskih strokovnih društev v Ljubljani Svetoslav Franc. Industrijalce v Jugoslaviji reprezentira Marko Bauer, tajnik Industrijalne zveze v Zagrebu.

Organizacijski odsek je priporočal konferenci v sprejem resolucijo, ki določa osemurni delavnik po vseh državah, toda je prišlo do konfliktov med delavskimi in industrijalnimi delegati. Kakšen bo končni rezultat te konference, bomo poročali ob drugi priliki.

Senator Sherman iz Illinois, znan nasprotnik delavstva, je to konferenco v senatu napadel, češ, da je v nji preveč socialističnih delegatov iz inozemstva, ki bodo to priliko izrabili za socialistično propagando. Napad je izvršil na tako oduren način, da je povzročil med delegati veliko razburjenje in nekateri groze, da bodo odložili konferenco ali pa šli zborovati kam drugam, ako ne pride od merodajne strani zagotovilo, da ni mnenje senatorja Shermana merodajno za večino senata.

Medtem, ko je celo Jugoslavija sprejela osemurni delavnik za vso državo, mora tu stotisoče delavcev v jeklarski industriji voditi najsilnejšo bitko za skrajšanje delavnika in v tem boju se nahaja proti delavstvu ves aparat republikanske stranke, ki ima sedaj večino v washingtonski zbornici. Ni čuda, če reakcionarji Shermanovega kalibra napadajo konferenco, ki hoče uzakoniti osemurni delavnik po vseh državah, tudi v deželi ameriške demokracije, kjer delavstvu sedaj milostno dovoljujejo pravico, da sme posameznik pustiti delo kadar hoče, toda delavstvu kot skupini pa hočejo odvzeti pravico do štrajka.

Preiskave! Preiskujte, pravi zvezna uprava, kdo navija cene živilarz, in izposlujte, da se cene živilarz znižajo. Oh, bratje, preiskave niso nič drugega kakor tat časa.

V Angliji so dohnali, da napravijo podgane deželi za 200 milijonov dolarjev škode na leto. Tudi to je v zvezi z vojno, četudi je čudno slišati. Številka govore. Pred vojno je znašala od podgan povzročena škoda 75 milijonov na leto. To pomeni, da so se podgane med vojno silno pomnožile, kar naposled ni težko razumeti. Poprečno napravijo te živali vsakemu prebivalcu 5 dolarjev škode na leto. Ne vemo, ali je v tem oziru kakšna statistika za Ameriko, splošno pa je znano, da je podgana v tej deželi razširjena, kakor malo kje, in po tem se lahko presodi, da mora biti škoda ogromna. Trpi jo v prvi vrsti poljedelstvo, toda ne samo poljedelstvo, kajti podgana ljubi tudi hiše, kleti, shrambe in vse kraje, kjer je kaj, da oglođa. Življenske potrebščine imajo izredno visoko ceno. Utemeljuje se ta draginja na vse mogoče načine. Med drugim pravijo, da primanjkuje živil. Vse, kar bi moglo preprečiti njih skazo, bi torej bilo važno. O resnem delu za ugonobitev te nadlegge pa vendar ni nič slišali, dasi se je tuptam kaj pisalo o stvari . . . Tako je večinoma z rečmi, ki se tičejo splošnosti. Vprašanje podgan je tipično. Uspeh se more doseči le s skupnim organiziranim delom. Posamezen kmet lahko vloži največji trud in očisti vso svojo farmo, pa mu vendar ne bo nihče pomagal, ker ne poznajo sosedove podgane nobenih meja in se tudi za svarilne tablice ne bi zmenilo. S koncentriranim sistematičnim delom bi se lahko prihranil ogromen kos narodnega bogastva — v boju proti podganam in be marsikje —, toda v naši idealni družbi velja individualistično načelo v vsem, torej mora veljati tudi za podgane.

V Arkansasu so delavske unije začele ustanavljati konsumne zadruge, ker se kljub obljubam vlade cene živil nič ne znižujejo. Sploh kažejo znamenja, da se pripravlja vdeželi obsežno združeno gibanje in da ukrene strokovna konferenca, ki bo decembra v Washingtonu, kaj resnega v tem oziru. Amerika je na tem polju pravzaprav zaostala daleč za Evropo, in mnogo so doprinesli nazori, ki so tako dolgo vladali v American Federation of Labor. Če prične ameriško delavstvo v večjem slogu s tem delom, bo imelo velik dobiček od dejstva, da se lahko posluži izkušenj, ki jih je imelo evropsko delavstvo in ki so bile včasih prav drage. Pozdraviti pa bi bilo razvoj združništva, nele ker prinaša delavstvu direktno materialno korist, če je na zdravi podlagi in se prav ravna, ampak še bolj zaradi tega, ker dobi delavstvo pri tem upravne izkušnje, ki jih bo zelo potrebovalo, kadar pride čas, da prevzame tudi večje uprave v svoje roke.

Predsednik avstrijske republike Karl Seitz je v soboto podpisal mirovno pogodbo z zavezniki in pridruženimi vladami. Avstrija ima torej sedaj na zunaj mir. Za grehe svojih državnikov se bo pa še dolgo pokorila — doma in v mednarodnih odnošajih. Berchtold je hotel iz Avstrije napraviti svetovno državo, ki bi segala vsaj do Egejskega morja in postala sposobna za nadaljno osvojevalno politiko. Rezultat te pustolovske politike je ta, da je Avstrija

danes majhna državica, omejena na nekoliko svojih nekdanjih pokrajin, brez lastne zveze z morjem, ne le nesposobna za takozvano veliko zunanjo politiko, ampak preobložena z dolgovi, z ruinirano industrijo, z desorganiziranimi prometnimi sredstvi, z z bankrotno trgovino in z zapuščeno agrikulturo. Njen položaj je tragičen, da ne more biti bolj, a največja tragedija je v tem, da mora ljudstvo delati pokoro za grehe onih, s katerimi samo ni soglašalo. Hud je nauk, bil bi pa kaj vreden, če bi povzročil da bi ljudstvo resno napravilo konec tajni diplomaciji, ki ga je s svojimi blaznimi stremljenji pripravila v tak položaj, pa poskrbelo, da bi zanaprej tudi v zunanji politiki res samo odločevalo o svoji usodi.

V Luxemburgu so imeli volitve za svoj deželni zbor. Večino so dobili klerikalci, ki imajo 27 mandatov. Nadalje je bilo izvoljenih 9 socialistov, 7 radikalcev, pa 2 neodvisna poslanca. Luxemburška deželica tudi doslej ni kazala posebne naprednosti. Tekom vojne je igrala žalostno vlogo.

Nemški narodni dolg znaša 172 milijard mark. To so naznanili zastopniki vlade Narodni skupščini, pa so obenem dodali, da se mora prihodnjega aprila povišati na 240 milijard. Pred vojno je znašal nemški državni dolg 5 milijard mark. Vojna odškodnina bo Nemčijo stala baje prav toliko kolikor štiri leta vojskovanja. Kako naj si pribavi dežela toliko dohodkov, da bo mogla zmagovati obresti tega nezaslišanega dolga, pa obenem skrbeti za domačo rekonstrukcijo in za tekočo upravo, je vprašanje, ob katerem človeku pač lahko lasje posive. Ali rešiti se mora. In po stari navadi, z davki, ne pojde, ker je jasno, da bi moralo ljudstvo pod težo davkov, ki naj bi pokrili vse te zahteve, popolnoma opešati. Edina pot, ki je odprta, je ta, da dobi država sama vire v roke. Temu se pravi nacionalizacija ali socializacija in nekateri ljudje silno preklinjajo vsak tak sistem. Tudi na Nemškem je bil še pred kratkim velik greh govoriti o takem preobratu ali ga celo priporočati. Sila pa je močnejša od nazorov in marsikdo, ki bi bil še lani emfatično deklamiral o svetosti privatne lastnine, spoznava sedaj, da je za Nemčijo socializacija edini izhod. Tudi velikemu delu buržvazije se je že zdanilo.

Kar velja za Nemčijo, pa velja še za mnogo drugih evropskih dežel, ki so v precej enakih gospodarskih razmerah. Kapitalizem gor, kapitalizem dol — gotovo je, da postaja socializacija za ogromen kos Evrope absolutno neizogibna. Nič manj pa tudi ni gotovo, da se take velike reforme ne bodo mogle trajno omejiti le na nekoliko dežel. Nekaj časa se bodo morale dežele s socializirano industrijo ozirati na one, ki so še popolnoma kapitalistične, ker ne morejo živeti samo zase brez obzira na ves ostali svet; ali kolikor bolj bo socializacija napredovala, toliko bolj se bodo morale tudi druge dežele prilagajati tem izpremembam, kajti tudi one ne morejo živeti same zase. Uspehi socializacije, o katerih ne more dvomiti nihče, kdor presoja narodno gospodarstvo z višjih, pa ne le z malenkostno sebičnih stališč, pa zbu-

de kmalu tudi njih ljubosumnost, in ta jih privede neizogibno do tega, da bodo posnemale, kar se jim pokaže, da je boljše od njihovega. Socializacija je že postala svetoven problem, reakcija se ji bo gotovo upirala, dokler bo mogla, ali ta odpor je po razvoju obsojen na neuspeh.

Governer Škotske Keningije, John J. Cornwell je dejal, da je socializem v Ameriki znorel, in da divja kakor stekel pes. Governer je v veliki zmoti. Tisto, kar je noro in divja kakor stekel pes ni socializem, ampak se imenuje kapitalizem. Socializem bo prinesel svetu razsodnost, kooperacijo in srečo, ker bo ozdravil blazno gospodarsko tekmo in nesigurnost.

V dobi, ko je Rusiji pretela resna nemška nevarnost in so se zavezniki obnašali, kakor da jim grev resnici za obrambo demokracije, so ruske protiboljševiške stranke, med njimi tudi socialistične zagovarjale zavezniško intervencijo, ki naj bi zagotovila ruskemu narodu, da odloči sam o svoji usodi. Od tedaj je minilo mnogo časa in razmere so se medtem temeljito izpremenile, vsled česar je tudi stališče teh strank napram intervenciji danes povsem drugačno. To se lahko spozna tudi iz neboljševiškega socialističnega časopisja.

V Irkutsku izhajajoče glasilo menjševikov "Naše Dilo" z dne 29. julija se bavi na uvodnem mestu o javnem mnenju Sibirije glede na vprašanje intervencije in pravi, da so danes za intervencijo le desničarske (monarhistične stranke, medtem ko ji ne nasprotujejo le socialisti, ampak tudi buržvazne liberalne stranke.) Vodilni list kadetske stranke "Otječesvjenija Vjedomosti" se na vso moč obrača proti tuji intervenciji, pri čemer je vredno upozoriti na to, da je ta list organ Bjelorusova, ki ga je bil mesec maja admiral Kolčak imenoval za šefa komisije, ki naj bi izdelala volilne zakone za predlagano vserusko narodno skupščino. V celi seriji člankov je ta list pred kratkim svaril pred tem, da bi se klicala tuja vojaška pomoč.

"Naše Dilo" se ozira na te članke in pravi: "Pokazali so, da ne more biti s tujimi bajoneti podpirana vlada naroda in ne more vesti do narodnega preporeda; ljudsko mišljenje bi spajalo tako vlado s tujim vpadom, katerega posledice bi resno ogrozile bodočnost naroda; tudi osvojitve Moskve s silo tujih bajonetov ne bi nikakor zagotovila preporeda države, ampak navzočnost tuje vojske bi nasprotno le okrepčala anarhijo, ki bi izbruhnila takoj po odpoklicu tujega vojaštva. To dejstvo samo na sebi bi povzročilo, da bi se držala tuja vojska v deželi; to in raba tega vojaštva proti ruskemu ljudstvu bi se pa živo dotikalo same eksistence naroda."

Pri zadnjih volitvah v Švici je bilo izvoljenih 63 radikalnih demokratov, 42 katoliških konservativcev, 39 socialistov, 27 članov nove kmečke stranke, 9 liberalnih demokratov, 4 vzhodno švicarski demokrati, 3 gruetlijanci, 1 mešč. naprednjak in 1 evangelist.

Švica ima resno industrijalno krizo, ki je postala občutna takoj, ko je bil raglašen mir z Nemčijo. Po vsej deželi se sliši klic: "Rešite nas pred nemško konkurenco!" Tekom vojne je imela švicarska industrija dobre čase, ker ni bilo konkurence sosednih dežel, zlasti pa ne Nemčije. Trgovina se je izredno razvila in dobički so šli v milijone. Toda to je bilo le začasno. Ko je bil mir podpisan, je Nemčija gledala, da spravi svojo industrijo zopet na noge in Švica je takoj občutila krizo. Da bi se obvarovala tuje konkurence, je odpravila na tisoče Italijanov in Francozov iz dežele. Ker je avstrijska krona, ki je normalno veljala okrog 20 centov, padla v ceni na pet centimov (en cent), je trgovina z avstrijsko republiko zelo težka. Ko se je na državno iniciativo sešla v Bernu gospodarska konferenca, je spoznala, da se Švica ne more odločiti za visoko carino na nemško blago, ker bi Nemčija odgovorila s tem, da bi ustavila izvoz premoga, zdravil in nekaterih drugih nujnih potrebščin. Važne industrije kakor papirnice, tovarne za stroje, za pohištvo, igrače, tiskarne so na robu propada. Zastopniki papirne industrije so tožili, da uvaža Nemčija papir in da ga prodaja v Švici za 75 do 100 odstotkov ceneje, kot ga morejo prodajati švicarske tovarne. Neki založnik je dejal, da mora dati svoje knjige tiskati v Lipskem, dasi je patriot, ker plača tam za polovico manj, kakor če bi jih dal tiskati doma.

Tak je položaj Švice. Ni pa Švica edina dežela v Evropi, ki ima take pritožbe. Nemčija sama se nič ne baha s svojim gospodarskim položajem in nima res nič razloga za bahanje. Avstrija je popolnoma na tleh. Kako je na Ogrskem, ni vredno govoriti. Jugoslavija ima cel kup nerešenih problemov, o katerih še niti ne ve, kako bi jih mogla rešiti. Čehom se ne godi veliko bolje, Poljakom tudi ne, Ukrajincem, Litvinom, Letom pa menda še slabše, da niti ne govorimo o Rusiji.

Naposled pa tudi v zavezniških deželah ni vse samo zlato.

Vsa ta vprašanja se tičejo v sedanjem gospodarskem redu navidezno le kapitalistov. V resnici posegajo v življenje narodov sploh in imajo za delavstvo deloma še bolj resen pomen kakor za podjetnike, kajti kapitalisti imajo tudi v času krize od česa živeti, kar se o delavcih navadno ne more reči. Ali kapitalistom grede te reči vsekakor za kožo, ker je profit na kocki — nele današnji, ampak v mnogih slučajih tudi trajni profit. In kapitalistični svet je povsod razburjen. Svojo jezo znaša v prvi vrsti nad delavci, ali zona ga obhaja, kadar pomisli na razmere v kapitalističnem mednarodnem življenju sploh. Kdor pogleda na te razmere iz primerne perspektive in nima le interesov v tej ali oni posamezni deželi pred očmi, da je vse skupaj velik kaos, iz katerega ne more voditi nobena izključno nacionalna ekonomska politika. Da si na primer Švica ne more pomagati z visokimi carinami, je prav lep zgled. Kakor ta dežela ni tako neodvisna, da bi mogla storiti, kar se ji ljubi, ker se nad njo samo lahko maščuje, kar bi imelo namen, da ji koristi, tako so tudi dru-

ge dežele vezane druga na drugo. In brez mednarodnih sporazumov ne bo nobenega izhoda iz teh zmed.

Pariška konferenca je reševala vprašanja Evrope in sveta. Preurejevala je zemljevid, predelavala meje, rezala in krojila dežele, ali gospodje diplomatje so mislili, da opravijo s politiko vse in so kljub svoji veliki modrosti prezrli, da zidajo gradove v oblakih. Vsa politika je na koncu konca odvisna od materialnih pogojev; kdor bi hotel urediti svet, bi moral predvsem urediti njegove gospodarske razmere, in sicer bi jih moral internacoinalno urediti. Le na ta način bi bilo mogoče preprečiti tiste spore, ki so v naših časih najnevarnejši in ki napravijo lahko vse delo pariške konference iluzorično.

Česar ni storila pariška diplomacija, bo moral kapitalizem sam — bodisi tudi brez diplomatov storiti prejalislej, ali pa bo moral poginiti v splošni zmešnjavi. Eno pot ima v tem, da napravi konec doseďanjemu tesnosrčnemu nacionalnemu konkurenčnemu gospodarstvu. Gotovo ne more te naloge popolnoma izvesti, ker je za to potreba popolnoma drugačna organizacija družbe. To je tudi eden tistih razlogov, ki obsojajo kapitalistične uredbe na pogin — če ne danes, pa jutri. Ali dokler obstaja kapitalizem, mora iskati sredstva ohranitve, in glavno tako sredstvo je internacionalizacija gospodarstva. Konkurenca, ki je stala ob njegovi zibelki, mu postaja danes usodepolna, in nadomestiti jo mora s kakšnim boljšim sistemom. Z vsako kooperacijo, naj se izraža v kakršnikoli obliki, pripravljaja sicer pot višji organizaciji socializma. Ali če ne stori tega, mora biti njegov pogin toliko grši.

KLUBOM JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE NA ZNANJE.

Klubi, ki so dobili ali bodo dobili od socialistične stranke v Ljubljani nabiralne pole za zbiranje prispevkov v prilog njenega tiska, naj pošljejo zbrane svote in pole s podpisi darovateljev tajništvu J. S. Z., ki bo odposlalo vso kolekto in pole h kratki v staro domovino. Na ta način bo prihranjeno na denarju, ki bi se sicer pri raznih pošiljativah na raznih bankah zredčil.

Klubi so torej naprošeni, naj vzamejo to navdilo blagohotno na znanje. Vsak klub dobi za poslano tozadevno kolekto potrdilo. **Tajništvo J. S. Z.**

PREDAVANJA V CLEVELANDU.

Cleveland, O. — Kdor se zanima za predavanja, jih bo imel v tej sezoni priliko slišati v prostorih slov. soc. kluba št. 27, JSZ. v S.N.D. v Clevelandu.

Prvo predavanje bo dne 16. novembra ob 7:30 zvečer v prej omenjenih prostorih. Predaval bo sodrug Josip Jauh o vzhodni Indiji. Predavatelj ima za ta predmet obširno gradivo, ki bo udeležence gotovo zanimalo. Prepričan sem, da kdor se bo udeležil tega, bo prišel tudi na vsa druga predavanja našega kluba.

Vstopnina prosta. Slovenci, udeležite se predavanja v obilem številu. — A. Bogatay, tajnik.

ADVERTISEMENT

Slov. delavska

podporna zveza

Ustanovljena dne 26.
avgusta 1908.Inkorporirana 22. aprila
1909 v državi Penn.

Sedež: Johnstown, Pa.

GLAVNI URADNIKI:

Predsednik: IVAN PROSTOR, 6120 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

Podpredsednik: JOSIP ZORKO, R. F. D. 2, Box 113, West Newton, Pa.

Glavni tajnik: BLAS NOVAK, 634 Main St., Johnstown, Pa.

1. Pom. tajnik: FRANK PAVLOVČIČ, 634 Main St., Johnstown, Pa.

2. Pom. taj. ANDREJ VIDRIČ, R. F. D. box 4, Johnstown, Pa.

Blagajnik: JOSIP ŽELE, 6502 St. Clair Ave., Cleveland, O.

Pom. Blagajnik: ANTON HOČEVAR, R. F. D. 2, Box 27, Bridgeport, O.

NADZORNI ODBOR:

Predsednik nadzor. odbora: JOSIP PETERNEL, Box 95, Willock, Pa.

1. Nadzornik: NIKOLAJ POVŠE, 1128 Fabyan St., City View, N. S. Pittsburgh, Pa.

2. Nadzornik: IVAN GROŠELJ, 885 137th St., Cleveland, O.

POROTNI ODBOR:

Predsednik porot. odbora: MARTIN OBERŽAN, Box 72, East Mineral, Kans.

1. porotnik: FRANCO TEROPČIČ, R. 1, Banonza, Ark.

2. porotnik: JOSIP GOLOB, 1916 S. 14th St., Springfield, Ill.

VEHOVNI ZDRAVNIK:

Dr. JOSIP V. GRAHEK, 843 E. Ohio St., Pittsburgh, Pa.

Glavni urad: 634 Main St., Johnstown, Pa.

URADNO GLASILO: PROLETAREC.

3639 W. 26th St., Chicago, Ill.

Cenjena društva, oziroma njih uradniki, so uljudno prošeni pošiljati vse dopise naravnost na glavnega tajnika in nikogar drugega. Denar naj se pošlje edino potom Poštinih, Expressnih, ali Bančnih denarnih nakaznic, nikakor pa ne potom privatnih čekov. Nakaznice naj se naslavljujejo: Blaž Novak, Title Trust and Guarantee Co. in tako naslovljene pošiljajo z mesečnim poročilom na naslov gl. tajnika.

V slučaju, da opazijo društveni tajniki pri poročilih glavnega tajnika kake pomanjkljivosti, naj to nemudoma naznanijo uradu glavnega tajnika, da se v prihodnje popravi.

IZ URADA PREDSEDNIKA SDPZ.

Cleveland, O. — Zadnje čase sem prejel več vprašanj od raznih članov, kaj je vzrok, da združevalno delo naših podpornih organizacij tako počasi napreduje.

Ker mi je težko odgovarjati vsakemu posebej, naj služijo sledeče vrstice članstvu v pojasnilo: Delo za združenje prizadetih organizacij je v polnem teku, toda proces je počasen, kar pa ni krivda pripravljalnega ali gl. odbora, pač pa je vzrok v tem, da je bilo na združevalni konferenci sprejeto pogodbo treba dati v potrdilo raznim zavarovalniškim uradom držav, v katerih poslujejo naše organizacije.

Kot sem dosedaj informiran, je v Clevelandu sprejeta pogodba nekoliko predrugačena, oziroma izboljšana od zavarovalniškega urada države Illinois; in tako nam bo združenje olajšano. Pogodba popravljena od države Illinois je tako popolna, da bo odgovarjala zahtevam vseh držav, v katerih poslujejo naše organizacije, ki so se izrekle za združenje. Raditega so sedaj nepotrebni vsi komentarji in nasveti, kako naj se spremeni pogodba, kaj naj se ji doda itd. Za sprejem pogodbe bo glavni faktor le še članstvo.

V pogodbi je točka, ki določa, da se mora v teku 90 dni od dneva združenja vršiti konvencija združene organizacije; toraj v teku treh mesecev bo imelo članstvo vseh združenih organizacij priliko na tem zboru razpravljati in odločati, kaka podlaga naj se da združeni organizaciji. Vsi opozicionisti bodo takrat dosegli, kar jih sedaj—boli?

Tiste, ki žele, da se združenje hitro uresniči, kar želim tudi jaz, pa prosim potrpljenja; upam pa, da dosežemo zaželjeni cilj v najkrajšem času.

Pričakujem, da se meseca decembra vrši splošno glasovanje za odobritev pogodbe pri vseh priglasih organizacijah in potem bo šlo delo tudi hitreje naprej.

Bratski pozdrav.

John Prostor.

Iz gl. urada S. D. P. Z.

JOHNSTOWN, PA.

Članstvu S. D. P. Z. se tem potom naznanja, da je iniciativni predlog društva števil. 68 v Gary, Ind., v smislu pravil od zadostnih društev podpiran za splošno glasovanje.

Predlog so podpirala sledeča društva:

Boritelj, števil. 1, Conemaugh, Pa.

Jedinstvo, števil. 7, Claridge, Pa.

Slovenska Zastava, števil. 33, Jenny Lind, Ark.

Dobri Bratje, števil. 38, Bridgeport, Ohio.

Jezero, števil. 82, Ringo, Kansas.

Lincoln, števil. 123, Springfield, Ill.

Rožna Dolina, števil. 125, Burdine, Pa.

Slovenec, števil. 134, Vandling, Pa.

Narodna Zmaga, števil. 148, Cuddy, Pa.

Sloga, števil. 149, East Palestine, Ohio.

V smislu pravil S. D. P. Z. (Splošne določbe stran 76) mora članstvo potom splošenega glasovanja določiti kraj kje naj se vrši prihodnja (5. redna) konvencija.

Glavni odbor pričakuje, da bo splošno glasovanje o pogodbi za združenje izpadlo v prid združenja in da bo mogoče izvesti združenje pred časom prihodnje redne konvencije, s čemer bi ta konvencija izostala, ker bi se v smislu pogodbe za združenje par mesecev pozneje vršila konvencija združene organizacije. Klub temu dejstvu je glavni odbor zbran na polletni seji meseca julija smatral za potrebno pravočasno določiti kraj prihodnje redne konvencije, da se zamore vse potrebno urediti za vsak slučaj.

Glavni odbor je določil čas med 1. novembrom in 16. decembrom t. l. za splošno glasovanje.

vanje o določitvi mesta, kjer naj se vrši 5. redna konv.

Kakor razvidno iz spodaj priobčene glasovnice, se bo vršilo splošno glasovanje o iniciativnem predlogu dr. šte. 68 in o določitvi mesta kje naj se vrši 5. konvencija od vštetelega dne 1. nov. do vštetelega 15. decembra tekočega leta.

Blas Novak, tajnik.

IZ GLAVNEGA URADA S. D. P. Z., JOHNSTOWN, PA.

Poročilo o izidu splošnega glasovanja o kandidatih za izpraznjena mesta predsednika nadzornega odbora in prvega nadzornika.

Oddani glasovi za posamezne kandidate.

Dr. Stev.	Frank Kocian.	Frank Bavdek.	Zofija Birk.	August Gostiša.	Andrej Ogrin.	Jacob Dolenc.	Ivan Goršek.	Martin Kos.	Jernej Hafner.	Ignac Podvasnik.
1	22	5	11	9	12	3	4	5	2	19
2	2	2					21		23	
3		27	20	16		1				
5	1	6	8	10		2	1	2	16	2
6	7	2		9						
7	2		4	1	26			1		21
8	2	1				1	2	3	1	2
9	34	34								
10	4	6	4		17	2	4	3	1	19
11	17	46	3	14	9		6			1
13	18	8	1		4	4	1	3	4	5
14	3	9	8	3			5	1		1
17	7	7								
18	5	10	10	3	2	4	1	4	2	13
20	2	11	5	2				3		1
21	21		3	1		6	20	2	5	2
22	1			9	1	2	15	24	4	1
23	76	46	16	10		2	1	1		
24	15	1		1		6	4	7		9
25	3	1	7	2					9	4
26	5		9		4	6	1			13
27	2	1	1		3	9	5	2		1
29	8	3	5			12	1	1	1	4
30	1		47				38	9	1	
32		2	8	1		2	1		8	
33		5	1	29	2	1	15	3	26	
34	2	12	1	3	26			1		2
35	72									72
36	14	11	2						3	8
37			12				12			
38	4	6	19	8	6	4	10	70	6	7
39			3	1	9	1				4
40		2	2		16	4			1	7
41	16	12	38	7	9	13	6	3	17	4
42	4	9	11	6	38	3	3	1		13
43	8	5	2						1	
44			30							30
46		2	9			2	9			
47	5	4	2			5	2		2	2
48	2	2	4		1	1	7	5	5	3
50	2	4	2	7	2	52	48	4	7	6
51		84	22		2	5	7	3		61
52	1		1	1			3			
53		2		1	7	3		6	1	
55	3	11	1	1	2			1		
56	6	4	12	12	5	11	4	6	52	96
57	2	1	4	4	1	4	1	1	1	2
58	5	1	4	3	3	1	1	1	1	5
59							36	36		
60		4	5	2	8	12		3	32	4
62	2	10	48							
64			69							69
65	5	5	11		13		21		5	
66			62				62			
67		16	12	4						
68	1	3	13	5	1		17	1	2	7
70	1	3	7	1	9				1	4
71		2	4			3	1	10	6	4
72		6	9	2	4	1	4	3	11	4
73			3	2	5	8	7	2	5	2
74		3	3	4	1	7	1	3	4	
75		12			12					
77		3	1		1			3		
79		24	1	6	1	15				5
81					10					5
82		6	13	2		3	15	5		10
84			15					7		8
85	6	3	4			6	6	4	2	3
86			16			3	15	2		

GLASOVNICA

o iniciativnem predlogu dr. šte. 68 o spremembi pravil.

Ako se strinjate z iniciativnim predlogom društva šte. 68, zaznamujte s križem (X) v četverokotu pod besedo "DA". Ako ste proti iniciativnem predlogu, proti spremembi prizade- tih točk pravil, zaznamujte s križem (X) v čet- verokotu pod besedo "NE".

	DA	NE
1. Peti odstavek člena "Konvencija" na strani 17 in 18 pravil S. D. P. Z., kateri se glasi: "Delegati volijo društva iz svojih dobrostoječih članov. Vsako društvo z nad 50—150 članov je opravičeno do enega delegata; društva z nad 150 članov pa za vsakih nadaljnjih 100 članov do enega delegata več. Društva z manj kot 50 članov se imajo združiti v dosega 50 članov, ter skupno izvolijo delegata. Glavni odbor določi, katera društva volijo skupno delegata."		
NAJ SE ČRTA IN NADOMESTI Z ODSTAVKOM DA SE BO GLASILO: "Delegati volijo društva iz svojih dobrostoječih članov in članic. Vsako društvo ki šteje 100 ali manj članov je opravičeno do enega delegata, društva ki štejejo nad 100 do 200 članov do dveh delegatov, nad 200 do 300 članov do treh delegatov i. t. d."		
2. Enajsti odstavek člena "Konvencija" na strani 18 pravil S. D. P. Z., kateri se glasi: "Glavnim odbornikom in delegatom se dnevnice in vožnja izplača iz zvezine blagajne." NAJ SE ČRTA IN NADOMESTI Z ODSTAVKOM DA SE BO GLASILO: "Glavnim odbornikom se dnevnice in vozne stroške plača iz zvezine blagajne. Delegatom se plača vozne stroške iz zvezine blagajne, dnevnice pa plača vsako društvo svojim delegatom."		

GLASOVNICA

o določitvi mesta, v katerem naj se vrši prihodnja redna konvencija.

Zaznamujte s križem (X) v četverokotu poleg imena mesta, v katerem želite, da se vrši prihodnja (5. redna) konvencija, katera se bo vršila začeniši s prvim pondeljkom meseca maja 1920, ako se do istega časa ne izvrši združenje.

Greensburg, Pennsylvania	
Johnstown, Pennsylvania	
Cleveland, Ohio	

.....
podpis člana
član društva šte. .... v .....
dne .....

OPOMBA:

Glasovanje posameznih članov pri društvih se vrši od vštetelega dne 1. novembra 1919 do vštetelega dne 15. decembra 1919. Glasovati se zamore pri društvih sejah in izven sej.

87						10						10
88	1	4	17	1	2		18	3	3	7		
89	5	7	1									6
91	3	1	12		22		2	1	1	2		
92	3	6	7	4	3	2	15	6	6	4		
93	3		6	2				6	3	3		
95	9	3	4	5	5	5	3	5		5		
96	5	4		2	4	1		1	1	2		
98						9	9					
99						25						25
100		5	10	43	3	12			5	48		
101			2	1	5	16	2	2	4	8		
102	1	4	6			8	1		1	14		
103	15	1	1			2				14		
104					30					30		
105	1		3	13		3	1		16	3		
106		2	7	1	2	1	5	9	2	1		
107	2		1	1				1	21	22		
108		18	10		8	20				2		
109	12		2	11								
112				1			22			22		
116					10	3		2	22	11		
117			4		1	33			3	27		
119	1		7	5		1	13	1	3			
120					17					17		
123	12	3	9	12	3	3	51	4	5	4		
124		5	4					9				
125			5	2		5			20	7		
126	2	5	31	13	1	1	5	3	8	31		
127	5				11		2		8	22		
130	3	4	9	4	1	4		4	3	2		
131	10	3	1	2	2	13				15		
133	5			1					1	5		
134		2	3	28					3	24		
138	2		1	3		6	9	3	1	3		
139						36				36		
141	3	4	2		3	2	5	5	16	14		
143	8			6						6		
144	22		21					4		5		
145	2	2	8	10	1	11	4	3	9	2		
147	1	1		2	15	2	17	1		1		
148	1			3		5				17	12	
149	1	1	27	1						27		
151	2	10	6	3	5	2	3	1	1	1		
153				8	8							
154	6	3	5	1	5	5	4	3	3	3		
Skupaj	571	606	873	440	442	447	639	342	509	997		

Glasom sklepa glavnega odbora meseca julija 1919 sta proglašena izvoljenim: Predsednik nadzornega odbora so-brat Ignac Podvasnik, član dr. šte. 56 v Pittsburgh, Pa., prvi nadzornik sosestra Zofija Birk, članica dr. šte. 62, Cleveland, Ohio.
Blas Novak, tajnik.

Svet se suče, naj je to raznim nazadnjakom všeč ali pa ne. Kdo bi bil še pred kratkim dejal, da postanejo kdaj kraljevski principi socialisti? In vendar postaja tudi to resnično, kakor kaže sledeče poročilo iz Rumunije:

"Prince Karl, najstarejši sin rumunskega kralja, je razvil med vojaštvom na fronti močno socialistično agitacijo. Pričakuje se, da bo prihodnji mesec imenovan za kandidata v rumunski parlament, kjer bi zastopal socialistične interese."

Prince Karl je pač najstarejši sin rumunskega kralja, ni pa kronprince, ker se je oženil "izpod svojega stanu" in se je zato odrekel nasledništvu na prestolu. V srce je človeku težko videti in le tisti, ki ga prav dobro poznajo, bodo mogli povedati, ali je njegovo socialistično prepričanje odkritosrčno ali ne. Vsekakor priča o značajnosti, da je rajši pustil dvor in upanje na prestol, kakor da bi bil po vsakdanji navadi "najvišjih krogov" zatajil svojo ljubezen. Vladi pa njegova agitacija gotovo ne bo prijetna, kajti navsezadnje se vendar ne bo moglo zatajiti, da je "njegovo veličanstvo" njegov oče. Včasih so si znali v podobnih neprijetnih slučajih pomagati na ta način, da so dobili zdravnike, ki so na primeren način preiskali duševno stanje sitneža in prišli do rezultata, kakršnega so si vladajoči želeli . . .

Holandska višja zbornica je soglasno sprejela osemurni delovnik in 45urni delovni teden v industriji.

NOVOST!

Pravi vremenski prorok. SAMO \$2.25.

To je barometer v obliki male hiše švicarskega sloga, ki vam pove vremensko stanje za 24 ur naprej. To ni igrača, ampak znanstveno konstruiran instrument in deluje avtomatično pod pritiskom zraka. Ta mala hišica ima 4 okna, dva na pročelju in dva ob straneh. Ima tudi dvojne vrat skozi katere prihajajo številke naznajoč vremenske spremembe. Med vratmi je barometer, ki vam prikazuje stanje temperature. Na levi strani nad vratmi hišice je kukavica in na vrhu pročelja hiše je dekoracija z jelenovo glavo. Z eno besedo, to je krasen izdelek, interesanten za vsako hišo. Natančne instrukcije pošljemo z vsakim naročilom.

NE POŠILJAJTE DENARJA NAPREJ. Izrežite ta oglas in ga pošljite zaeno s 25c za pošiljalne stroške na spodnji naslov. \$2.25 boste plačali potem, ko prejmete ta predmet. Pišite takoj, dokler zaloga ne poide.

VARIETY SALES CO.,

Dept. 469 B.

1136 Milwaukee Ave., Chicago, Ill.

"Zgodovina človeštva od melenih dni njegovega prvega pojava, pa do te ure je nepobiten dokaz večne nezadovoljnosti. Kajti ta zgodovina je neprekinjena veriga izprememb, ki jih je človeštvo hotelo, a preko katerih je hotelo nove izpremembe, čim je doseglo tiste, ki jih je naprej hotelo.

Bodimo zadovoljni, da ni absolutne zadovoljnosti . . ."—E. Kristan v brošuri "V novo deželo". Naročite jo; stane le 30c.

"Ker je socializem prepričan, da so v kapitalističnem sistemu vzroki vojne, mora prihajati do zaključka, do katerega resnično prihaja: Pogoj je, da se odpravi kapitalistični sistem; posledica bo, da minejo vojne."—E. Kristan v knjigi "Svetovna vojna in odgovornost socializma"; stane 80c in se naroča pri Proletarcu.

Za izpiranje ust,

za čiščenje zob in za splošno antiseptično uporabo je Severa's Antiseptol (Severov anti-sepsol) je najboljši za to ceno. Zahtevajte vedno to pravo, pravilno sestavljeno zdravilo v lekarni. Cena 35 centov in 2c davek.

Kot Liniment

ne boste našli boljšega, bolj ekonomičnega in tako po nizki ceni kot je Severa's Gothard Oil (Severovo Gothard-olje) katero je poznano že zadnjih 38 let kot izvrstno domače zdravilo za razne bolečine v telesu. Cena je 30 centov in 60 centov, z 2c in 3c davka.

Vaše obisti

zahtevajo točno delovanje vsak dan. Če so te bolne ali oslabiljene, njih delavna zmožnost je zmanjšana. Popravite ta nered s tem, da vzamete Severa's Kidney and Liver Remedy (Severovo zdravilo za obisti in jetra). Bolečine v hrbtu prenehajo in se izrube. Cena 75 centov in \$1.25, z 3c in 5c davka.

Vstavite Kašelj!

Ne dopustite, da se vleže v prsa prehlad za vso zimo, temveč ga odpravite takoj. Odstranite prehlajenje s dobro znanim, zanesljivim, okusnim zdravilom za kašelj, katerega ime je kot vam že znano

Severa's Balsam for Lungs

(Severov balzam za pljuča) kateri se je dobro obenesel pri zdravljenju kašlja in prehladov že od leta 1881 ko je prvič podam ljudem na poskušnjo. Od tedaj naprej je postal slavno zdravilo med ljudstvom proti kašlju in prehladom, težkemu dihanju, zagrlenosti, bolnemu grlu in spazmatični gripi. Je okusno za vživanje. Otroci in odraščeni ljubijo to zdravilo. Ne vsebuje nobenega opijata. Se prodaja v vseh lekarnah. Cena je 25 centov in 50 centov, z 1c in 2c davka.

Influenza

ali navadni prehlad bi se morali takoj zdraviti. Vzemite eno ali dve Severa's Cold and Grip Tablets (Severove tablete zoper prehlad in gripo) dokler vaša čreva delujejo redno. Potem vzemite po eno na vsake tri ali štiri ure dokler se vam zdi da je potreba. Kupite si zavoj teh tablet za 30 centov in 2c davka.

Zaprtnica

se hitro odpravi, delovanje jeter se ojača in splošna pomoč se spozna ako se vživajo Severa's Liver Pills (Severove jetrne kroglice) po noči. Zboljšanje se pokaže že v jutro, brez ščipanja ali drugih bolečih posledic. Cena 25 centov in 1c davek.

Nervoznost

je bolno stanje živcev in kliče po pomoči, odahnenju in ob enem ojačanju s toniko. Vzemite Severa's Nervoton (Severov Nervoton) po predpisih in kmalu se boste našli na potu okrevanja. Cena \$1.25 in 5c davek.

Zahtevajte vedno Severova zdravila v lekarnah. Ako vam pa ni mogoče teh dobiti, pa nam pišite in pošljite nam dovoljno svoto denarja z davkom in mi vam bomo poslali vaše naročilo.

W. F. SEVERA CO., CEDAR RAPIDS, IOWA.

Vsakdo, kdor želi v tej suši popiti čašo pive, si lahko pomaga s tem, da si ga pripravi sam doma. Ekstrakt najboljše kakovosti za izdelovanje piva in navodila pošiljamo v vse kraje Unije. Zavoj ekstrakta stane \$2.35, iz katerega napravite 10 galonov piva doma. Za pristnost in najboljšo kvaliteto jamči znana pošiljalna tvrdka

FRANK OGLAR,
6401 Superior St., Cleveland, O.

Anton Linhart in sin

Pogrebni zavod in balzamovač

Kočije in avtomobili.—Privatne ambulance.—Eden najbolj znanih pogrebni zavodov na zapadni strani mesta.

5320 W. 25th Street,
MORTON PARK, ILL.
Tel. Morton Park 42

1344 W. 19th Street,
CHICAGO, ILL.
Telephone Canal 915

AKO HOČETE DOBRO ČTIVO za mal denar ,naročite Ameriški družinski koledar letnika 1919 in 18, brošuro "Katoliška cerkev in socializem" ter knjigo "Svetovna vojna in odgovornost socializma" Vse te knjige vam pošljemo za dva dolarja. Poštino plačamo mi.

Ali ste že čitali knjigo "Svetovna vojna in odgovornost socializma" in brošuro "V novo deželo"? Naročnina za obe knjige je 1.10. Svoto pošljete lahko tudi v pošt-nih znamkah.

Ameriški družinski koledar za leto 1920

pričnemo v kratkem razpošiljati. Koledar je trdo vezan, obsega 192 strani in stane 65c. Klubom in društvom damo pri večjih naročilih znaten popust. Priporočamo, naj se rojaki po naselbinah med seboj dogovore in naroče po več koledarjev skupaj, da nam tako pomagajo znižati pošiljalne stroške; vezba, tisk in tiskarske potreščine so letos mnogo dražje kot prejšnja leta, toda kljub temu smo določili koledarju najnižjo ceno, ki je v danih razmerah mogoča.

NIKJER ne dobite za tako majhen denar knjige s tako izbranim gradivom in ilustracijami ter trdo vezano, kakor je Ameriški družinski koledar.

SEDAJ, ko so tu dolgi zimski večeri in imate več časa za čitanje, vam priporočamo v naročitev tudi letošnji letnik Ameriškega družinskega koledarja (1919), katerega imamo še nekaj v zalogi. Stane 50c. Naročila sprejema

PROLETAREC,

3639 W. 26th St.

CHICAGO, ILL.

Krasna pozlačena ura

z 21. kamni, garantirana 25 let za samo \$8.95;

Prodaja po tej ceni velja samo za kratko dobo.

Se nikdar v vašem življenju niste imeli take prilike, kakor je ta. Prečitaite to, in se čudite! To krasno uro, najljše kakovosti ki jo lahko dobite od nas skoro zastonj, je ena najzanimivejših vrst ur, o kakršnih še niste čuli. Ta ura je pozlačena, močnega izdelka, ima 21 kamnov prve kakovosti in je garantirana 25 let. Ima posebno močno pero, ki ji omogočuje držati natančen čas in radi tega ta ura nikdar ne zaostaja all prehitveva, kakor se to rado dogaja pri drugih urah. Pokrov je umetno graviran in predstavlja zvon svobode, ameriškega orla in zvezdnato zastavo. Ta ura je vredna najmanj \$25.00, toda ker hočemo seznaniti javnost s to novostjo, smo se odločili prodajati jo za kratko dobo po \$8.95. Zapomnite si, da ne morete nikjer dobiti boljše ure za ta denar, tudi ne, če kupite uro za \$50.00. Ta ura bo porabna za vse vaše življenje, poleg tega pa vam bo spomin na tiste dni, ko je zvon svobode,

ameriški orla in zvezdnata zastava naznanila nov mir in svobodo vsemu svetu. Iz tega sledi, da ni ta ura samo krasna in trpečna, ampak tudi vrednostna iz prej navedenega stališča. Te ure ne morete dobiti nikjer drugje, kakor pri nas. Požurite se in jo naročite takoj, kajti v kratkem času jim bomo zvišali cene. Ako ne boste zadovoljni s to uro kadar jo prejmete, jo lahko pošljete takoj nazaj in mi vam povrnemo denar. ZASTONJ:—Kdor izreše ta oglas ter ga pošlje nam zaeno s naročilom, dobi popolnoma zastonj to krasno veriščo s priveskom.

NE POSILJAJTE DENARJA NAPREJ. Z naročilom pošljite le 25c za pošiljalne stroške, za naročeno blago pa boate plačali, ko ga prejmete na vašem domu. Pišite takoj na:

IMPERIAL WATCH CO.,

Dept. 1069 B.

1136 Milwaukee Ave., Chicago, Ill.

“ČAS”

je edina slovenska revija v Ameriki. “Čas” prinaša lepe povesti, koristne gospodarske in gospodinske nasvete, znanstvene zanimivosti, podučne in narodu potrebne razprave, mnogo mičnih slovenskih pesmic in poleg tega pa prinaša lepe in umetniške slike.

List shaja mesečno na 44 straneh in stane samo \$2.00 na leto, za pol leta \$1.00. Naroča se pri “Čas”, 2711 So. Millard Ave., Chicago, Ill., v Clevelandu in okolici pa na 6033 St. Clair ave.

Če se v kratkem namerate povrniti v domovino, podaljšajte naročnino na “Proletarca” in premenite vaš naslov, kadar odpotujete. S tem, da se ločite od vaših tukajšnjih prijateljev, še ni rečeno, da se morate ločiti tudi od Proletarca. Celoletna naročnina za Jugoslavijo in druge inozemske kraje je \$3.50, za pol leta \$2.00.

Slovenski delavci, naročajte “Proletarca” svojcem v starem kraju.

NOVOST! Samokres v avtomatičnem žepnem nožu. NOVOST!

To je nož, kakoršnega še niste imeli priložnost videti niti niste imeli prilike čuti o njem. To je najnovejša iznajdba žepnih nožev ki so začno samokresi kalibra št. 22. Je primerne velikosti in ga lahko nosite v žepu. Rezala so z najboljšega jekla ki se lahko rabi za vsako rezanje, da celo tudi za briti. Ta nož je velike praktične vrednosti ne samo kot nož, ampak tudi kot samokres. Pritisnete samo na gumb in nož se odpre

avtomatično. Nož je tako konstruiran, da tisti, ki ga ne pozna, ne bo mislil da je revolver, ampak umetno konstruiran nož velike praktične vrednosti.

Ne mislite, da je to kaka igrača, ampak pravi samokres kaliber 22. Nož vam bo služil dvojnemu namenu: kot revolver v samoobrambi proti napadom slabih ljudi in za porabo žepnega noža.

Mi prodamo stotine takih nožev dnevno in ljudje, ki jih kupijo, nimajo z njimi nobenih težkoč, ker je kombinacija priprosta in pošljemo z vsakim naročilom natančne instrukcije. Cena je zmerna, stane le \$4.95. Mi smo edini prodajalci teh nožev in jih ne morete kupiti drugje.

NE POSILJAJTE DENARJA NAPREJ. Izrežite ta oglas in ga pošljite zaeno s 25c za pošiljalne stroške. \$4.95 boste plačali, ko prejmete blago. Naročite takoj, dokler zaloga ne poide.

IMPERIAL NOVELTY CO.,

Dept. 2669 B. 1136 Milwaukee Ave., Chicago, Ill.

NOVA IZNAJDBA!

Lase si lahko strižete sami brez brivčeve pomoči.

Ves instrument stane le \$2.25.

To je najnovejša iznajdba in z njo si lahko vsakdo striže lase doma brez pomoči brivca. Ta priprava je tako narejena, da si vsakdo lahko striže lase kakor želi in ne da bi zato potreboval kake izkušnje. Tako lahko, kakor česanje, je tudi striženje s tem aparatom. Tisoči so prenehali hoditi v brivnice in rabiyo samo naš novo iznajdeni instrument za striženje. S tem aparatom si ne samo hranite denar in čas, ampak postanete neodvisni od brivcev. Visoka cena, ki jo sedaj zahtevajo brivci, je varok te iznajdbe; čemu potem plačevati visoke cene, ko lahko izvršujete to delo sami in s tem hranite denar.

NE POSILJAJTE DENARJA NAPREJ. Vse kar je potrebno, izatrišite ta oglas in ga pošljite nam zaeno s 25c za pošiljalne stroške. Ostalo avoto \$2.25 boste plačali, ko prejmete to blago. Pišite takoj na

VARIETY SALES CO.,

Dept. 269 B.

1136 Milwaukee Ave.,

"No more barber shops for me"

Chicago, Ill.

Za varenje piva naročite HOPS-MALT

ki je prirejen od strokovnjakov in raditega priporočan za domačo porabo. Dobra kakovost garantirana. Za \$1 vam pošljemo zavoj hop-malta, iz katerega napravite 5 gal. piva za \$2.50 zavoj, dovolj za 20 gal. Navodila pošljemo z vsakim naročilom. Poskusite z naročilom pri nas, pa boste gotovo zadovoljni. Naslov:

**Interstate Distributors,
27 E. Grant River Ave.,
DETROIT, MICH.**

POZOR SLOVENSKI IN HRVATSKI DOGARJI!

Prihodnjo zimo bomo pričeli z izdelovanjem angleških dog in za to delo bomo potrebovali dogarje in nekaj delovodij (formanov). Radi bi, da se oglasijo tisti dogarji, ki so že delali pri nas. Življenje v teh gozdih je dobro in poceni in imaste priliko prihraniti lepo svoto denarja. Plačamo po najvišji lestvici. Pišite takoj na H. KRAMER, STATION A, DALLAS, TEXAS.

Ako citas Proletarca, pa spoznaš, da je dober list in te zanima, tedaj ga pokaži še tovarišu in mu ga priporoči, da bo tudi on to izvedel, kar izveš ti in se raučil, česar se učiš ti. To bo duševni dobiček zate in zanj.

HITRA POMOČ

Oslabelost vsled pretežkega dela, izdelanost, okoreli sklepi in mišice, slaboten hrbet, pretegnjenost iz izpahnenje, temu ja lahko hitro odpomoči s takojšnjo uporabo

PAIN-EXPELLERJA

"Prijatelja v potrebi"

Družine, ki so enkrat spoznale njegovo zdravilno moč, ne bodo več brez njega. Samo en Pain-Expeller je, in v vaše varstvo je opremljen z našo tvorniško znamko

 SIDROM

Če nima zavojček te tvorniške znamke, ni pristen in ga zavrnite. 35 in 65 centov v vseh lekarnah ali pa pri

F. AD. RICHTER & CO., 326-330 Broadway, New York

Severova zdravila vzdržujejo
zdravje v družinah.

Dober liniment.

Menda ni potreba naglašati posebej in tolmačiti kako priporočljivo je imeti na roki steklenico dobrega linimenta za zunanjo uporabo v slučajih hitre potrebe — in tukaj ni nobenega boljšega za te reči kakor

Severa's Gothard Oil

(Severovo Gothardsko olje), ki je znano kot jak sovražnik proti vsem lokalnim trganjem in bolečinam. Priporočljivo je za revmatizem, lumbago, sejatiko, proti oteklina, bolečinam v križu ali otrpljenju udov in mišičevja. Na prodaj v vseh lekarnah. Cene 30c in 2c davka ali 60c in 3c davka.

W. F. SEVERA CO.
CEDAR RAPIDS, IOWA

John Plhak & Co.

1151-1153 W. 18th Street

Chicago,
ILLINOIS.

Modna trgovina. Velika zaloga, moških, ženskih in otroških oblek, izdelanih po najmodernejšem kroju. Cene nizke.

Ako kdo želi prevzeti zastopstvo Proletarca za nabiranje naročnikov in oglasov, naj piše upravništvu za potrebne listine in informacije. Če imate v sebi zmožnosti agitatorja, ne odlašajte, nego pričnite z delom za list in organizacijo takoj.

SLOVENC

pristopajte k

SLOVENSKI NARODNI POD-
PORN JEDNOTL.

Naročite si dnevnik "Prosveta". List stane za celo leto \$4.00, pol leta pa \$2.00.

Vstanavljajte nova društva. Deset članov(ie) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je: 2657 So. Lawndale Ave Chicago, Ill.

MILWAUKEE, WIS.

Seje slovenskega soc. kluba se vrše vsak drugi in četrti petek v mesecu v Illirija dvorani", 310—1st Ave. Ker so vedno važne stvari na dnevnem redu, zato Vas veže dolžnost, da pridete vsi na sejo. Pripeljite s sabo tovariše, ki se zanimajo za razredni boj in še niso v organizaciji.

Ant. Jeraj, tajnik,
495 Park Str.

Kadar...

Kadar mislite na potovanje v stari kraj;

kadar želite poslati svojim stari krajskim sorodnikom, prijateljem ali znancem denar,

ali kadar imate kak drug posel s starim krajem,

obrnite se na

Leo Zakrajšek-a

70-9th Ave.

NEW YORK, N. Y.

Povej tvojemu prijatelju, da je v njegovo lastno korist, ako postane čitatelj in naročnik Proletarca.

Mi pošiljamo denar v vse kraje Slovenije,

Hrvatske,
Srbije,
Dalmacije,
in

druge dele
Jugoslavije.

Vse denarne pošiljave garantiramo.

American State Bank

1825-1827 Blue Island Avenue,
CHICAGO, ILL.

J. F. Štepinca, pred.

A. J. Krasa, blagajnik.